

Piyasa Analizi

Kamuoyu Görüşlerini İçeren
Belge

Yayın Tarihi:
15.07.2014

Ref: 2014-2007/879/EC-7-V2.0

Mobil Çağrı Sonlandırma Pazarı

B T H K
Bilgi Teknolojileri ve Haberleşme Kurumu

Temmuz 2014, LEFKOŞA

İÇİNDEKİLER

1. Giriş	4
2. Raporda Değerlendirilecek Olan Hizmet	6
2.1 Mobil Çağrı Sonlandırma Hizmeti.....	8
3. İlgili Pazarların Tanımı.....	12
3.1 Mobil Çağrı Pazarının Yapısı	12
3.2 İlgili Ürün/Hizmet Pazarı.....	13
3.2.1 Talep Yönlü İkame	14
3.2.2 Arz Yönlü İkame	22
3.3 Coğrafi Pazar	23
4. İlgili Pazarda Düzenleme Gereksinimi	25
4.1 Üçlü Kriter Testi.....	25
4.1.1 Birinci Kriter	25
4.1.2 İkinci Kriter.....	25
4.1.3 Üçüncü Kriter	26
4.2 Sonuç.....	26
5. Rekabet Seviyesinin Analizi.....	28
5.1 Pazar Payları	31
5.2 Pazara Giriş Kolaylığı ve Potansiyel Rekabet	32
5.3 Kolayca Tekrarlanamayan Altyapıların Kontrolü	32
5.4 Dengeleyici Alıcı Gücünün Düşüklüğü veya Olmaması.....	33
5.5 Geleceğe Dönük Değerlendirme	33
5.6 EPG'ye Sahip Haberleşme Sağlayıcıların Belirlenmesi	34
6. EPG'ye Sahip Haberleşme Sağlayıcılarına Getirilecek Yükümlülükler	36
6.1 Erişim ve/veya Ara bağlantı Sağlama Yükümlülüğü.....	37
6.2 Ayrımcılık Yapmama Yükümlülüğü	39
6.3 Şeffaflık Yükümlülüğü.....	39
6.4 Referans Ara Bağlantı Teklifleri Hazırlama ve Yayımlama Yükümlülüğü.....	40
6.5 Fiyat Kontrolü ve Maliyet Muhasebesi Yükümlülüğü	41
6.6 Muhasebeyi Ayırma Yükümlülüğü.....	43

6.7 Ortak Yerleşim Yüklümlülüğü	44
7. SONUÇ.....	44
KAMUOYU GÖRÜŞÜ SORULARI	49

1. Giriş

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhuriyet Meclisi'nin 29 Aralık 2011 tarihli yirmi dördüncü birleşiminde oybirliğiyle kabul olunan "6/2012 sayılı Elektronik Haberleşme Yasası", bundan sonra 'Yasa' olarak adlandırılacak, Anayasanın 94'üncü maddesinin (1)'inci fıkrası gereğince Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı tarafından Resmi Gazete'de yayımlanmak suretiyle ilan edilmiştir.

Yasa çerçevesinde bağımsız bir denetleme kurumu olarak yürürlüğe geçmiş olan Bilgi Teknolojileri ve Haberleşme Kurumu, bundan sonra 'Kurum' olarak adlandırılacak, ilgili elektronik haberleşme pazarlarında¹ rekabetin sağlanması ve pazarda sunulan hizmet kalitesinin artması için Yasanın 34'üncü maddesinin (7)'nci fıkrasında yer alan "İlgili piyasaların tanımlanmasını, piyasa analizlerinin yapılmasını ve uygun ve orantılı düzeltici tedbirlerin belirlenmesini içine alan piyasa inceleme süreci, Kurum tarafından, en az iki yılda bir veya ihtiyaç hissedildiğinde yapılır" hükmü çerçevesinde piyasa analizi hazırlamakla görevlendirilmiştir.

İlgili mevzuat ışığında, Kurum tarafından hazırlanan ilk piyasa analizinde incelenen pazar '**Mobil Çağrı Sonlandırma**' pazarıdır. Yasa altında yapılmış olan "Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler" Tüzüğü'nün 9'uncu maddesinin (7)'nci fıkrasında "Kurum piyasa analizlerine yönelik olarak, en az 30 (otuz) iş günü süre vermek suretiyle Rekabet Kurumu ve kamuoyu görüşünü almak zorundadır. Kurum, piyasa analizlerine yönelik Rekabet Kurumu ve kamuoyu görüşü alınmasına ilişkin dokümanları, Rekabet Kurumu ve kamuoyu görüşleri sonrası değerlendirmeleri içeren dokümanları ve piyasa analizleri sonucunda getirilen yükümlülükleri ihtiva eden nihai piyasa analizi dokümanlarını internet sitesinde yayımlar" ifadesine yer verilmektedir.

Yapılan işbu ilk tur piyasa analizi kapsamında, Kurumumuz tarafından hazırlanan Mobil Çağrı Sonlandırma Piyasa Analizi (Kamuoyu Görüşlerinin Alınmasına İlişkin Belge) kamuoyu görüşlerinin alınabilmesini teminen 06/03/2014 – 12/05/2014 tarihleri arasında Kurum internet sitesinde yayımlanmıştır. Bu zaman zarfında söz konusu dokümana ilişkin olarak Rekabet Kurulu, Kıbrıs Mobil Telekomünikasyon Ltd. (Kuzey Kıbrıs Turkcell), Vodafone Mobile Operations Ltd. (Telsim) ve K.K.T.C. Telekomünikasyon Dairesi (Telefon Dairesi)'den görüşler gelmiştir. Söz konusu görüşlerin değerlendirilmesinin akabinde işbu Mobil Çağrı Sonlandırma Piyasa Analizi (Kamuoyu Görüşlerini İçeren Belge) hazırlanmıştır.

Ek Görüşler

Kuzey Kıbrıs Turkcell tarafından piyasa analizine ilişkin sorulara ek olarak, birtakım ek itirazlarda bulunulmuştur. Söz konusu hususların, piyasa analizinin içeriği ile ilgili olmaması dolayısı ile görüş ve itirazlara, bu bölüm altında yer verilmektedir. Kuzey Kıbrıs Turkcell yapmış olduğu yorumda, bu piyasa analizi kapsamında, Etkin Piyasa Gücü'ne sahip haberleşme sağlayıcılara getirilmesi öngörülen yükümlülükler kapsamındaki 'Fiyat Kontrolü' yükümlülüğü ile birlikte, Ara Bağlantı ücretlerinde yapılması öngörülen ve detaylı olarak 2014-KR-1-V1.0 referans

¹ Rapor kapsamında geçen "pazar" ve "piyasa" kavramları eşanlamlı olarak kullanılmaktadır.

numaralı Taslak Kıyaslama Raporu altında irdelenen hususlara ilişkin birtakım itirazlarda bulunmaktadır.

Buna göre, 27 Nisan 2007 tarihinde “Telekomünikasyon Dairesi ile Kıbrıs Mobil Telekomünikasyon Ltd. Arasında İmzalanan Arabağlantı Sözleşmesi”nin aynı tarihte yürürlüğe giren Lisans Sözleşmesi yürürlükte kaldığı sürece yürürlükte kalacağı ve taraflarca mutabık kalınarak imzalanmadıkça Arabağlantı Sözleşmesi’nde değişiklik yapılamayarak, Arabağlantı Sözleşmesinin mevcut haliyle geçerli kalacağı iddia edilmektedir.

Kuzey Kıbrıs Turkcell, Yasanın yürürlüğe giriş tarihi öncesinde imza edilmiş olan anlaşmalar gereğince tespit edilmiş olan Ara Bağlantı ücretlerinin düşürülmesinin yasal olarak kazanılmış haklara aykırı olduğu doğrultusunda görüşte bulunmuştur. Bu doğrultuda Taslak Kıyaslama Raporunda belirlenen mobil çağrı sonlandırma ücretlerinin, Yasa yürürlüğe girmeden önce yetkilendirilip lisans anlaşması yapılmış haberleşme sağlayıcılara uygulanamayacağını savunmaktadır.

Ek Görüşler ile ilgili BTHK’nın Değerlendirmeleri

Kuzey Kıbrıs Turkcell tarafından Kurumumuza iletilen görüşler içerisinde yer alan yukarıdaki husus, işbu piyasa analizinin ilgili bölümleri kapsamında olmadığından ötürü ve kamuoyu görüşlerini içeren belgede sadece piyasa analizi ile ilgili gelen görüşlere yer verilmesinden dolayı, ek görüşlere ilişkin değerlendirmeler bu belge kapsamında yapılamayacaktır.

Kamuoyu görüşlerini içeren bu piyasa analizi belgesi, aşağıdaki bölümlere ayrılmıştır:

- 2’nci Bölüm - değerlendirilecek hizmet olan mobil çağrı sonlandırma hizmetinin kapsamı, tanımı ve ülkemizdeki yapı ile ilgili değerlendirmeleri,
- 3’üncü Bölüm - mobil çağrı sonlandırma hizmetine ilişkin ilgili pazar hakkında Kurum görüşleri, pazar tanımlaması prosedürü hakkında genel bilgiler, konuya ilişkin talep ve arz yönlü değerlendirmeleri,
- 4’üncü Bölüm - mobil çağrı sonlandırma pazarında düzenleme gereksinimine ilişkin değerlendirmeler ve üçlü kriter testi,
- 5’inci Bölüm - Kurumumuzun ilgili piyasanın analiz edilmesine yönelik yaklaşımları ve söz konusu pazarda etkin rekabetin bulunup bulunmadığına ilişkin görüşleri,
- 6’ncı Bölüm - mobil çağrı sonlandırma pazarında EPG’ye sahip haberleşme sağlayıcılara getirilecek yükümlülükler,
- 7’nci Bölüm - mobil çağrı sonlandırma pazarında EPG’ye sahip olduğu tespit edilen haberleşme sağlayıcısına getirilmesi teklif edilen yükümlülükler,
- Kamuoyu Görüşü Bölümü - kamuoyu görüşlerinin alınmasına ilişkin soruların listesi.

2. Raporda Değerlendirilecek Olan Hizmet

Avrupa Komisyonu'nun, bundan sonra 'Komisyon' olarak adlandırılacak, 2003 yılında yayımlanan Tavsiye Kararında (2003/311/EC)², 16 no'lu pazar "Her bir mobil şebekede çağrı sonlandırma pazarı" olarak tanımlanmaktaydı. 17 Aralık 2007 tarihinde, Komisyon tarafından yeniden düzenlenerek yayımlanan yeni Tavsiye Kararında (2007/879/EC)³ ise, söz konusu tanımlar değiştirilmemiş, toptan 7 no'lu pazarın "Her bir mobil şebekede çağrı sonlandırma pazarı" olduğu belirtilmiştir. İşbu Komisyon tavsiye kararlarından yola çıkılarak, Kurumumuz, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (K.K.T.C.) elektronik haberleşme piyasasını incelemiş ve düzenleme gereksinimi duyulan pazarları 21/02/2014 tarihli ve 2014 – DK/ BTHK – 38.84 sayılı Kurul Kararı ile belirlemiştir. Bunun sonucunda ülkemiz piyasası temel alındığında, "Mobil Şebekelerde Çağrı Sonlandırma Pazarı" öncül (ex-ante) düzenleme için uygun olduğu saptanmıştır.

Yasa'da 'ara bağlantı' kavramı, "bir haberleşme sağlayıcının kullanıcılarının aynı veya bir başka haberleşme sağlayıcının kullanıcılarıyla haberleşmesini veya bir başka haberleşme sağlayıcının sağladığı hizmetlere erişmesini temin etmek için aynı veya farklı haberleşme sağlayıcılar tarafından kullanılan elektronik haberleşme şebekelerinin fiziksel ve mantıksal olarak birbirine bağlanması" şeklinde tanımlanmaktadır.

Teknik olarak mobil şebekede çağrı sonlandırma, bir şebeke üzerinden başlatılan bir çağrının, başka bir şebekede yer alan aboneye fiziki olarak ulaşabilmesini sağlamaktır. Dolayısıyla farklı şebekeler arasında trafiğin taşınabilmesi için ve farklı şebekelerdeki abonelerin birbirleri ile iletişim kurabilmeleri için, haberleşme sağlayıcıların kendi aralarında ara bağlantı yaparak çağrı taşıma ve çağrı sonlandırma hizmeti satın almalarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Ara bağlantı hizmetleri kapsamında bir haberleşme sağlayıcının diğer haberleşme sağlayıcının şebekesine bağlı kullanıcılara ulaşmak üzere ilettiği çağrının söz konusu haberleşme sağlayıcının şebekesine teslim edildiği ana kadarki süreçte sahip olduğu kontrol, çağrıların ara bağlantı yapılan haberleşme sağlayıcının şebekesine teslim edildiği noktadan itibaren söz konusu haberleşme sağlayıcının eline geçmektedir.

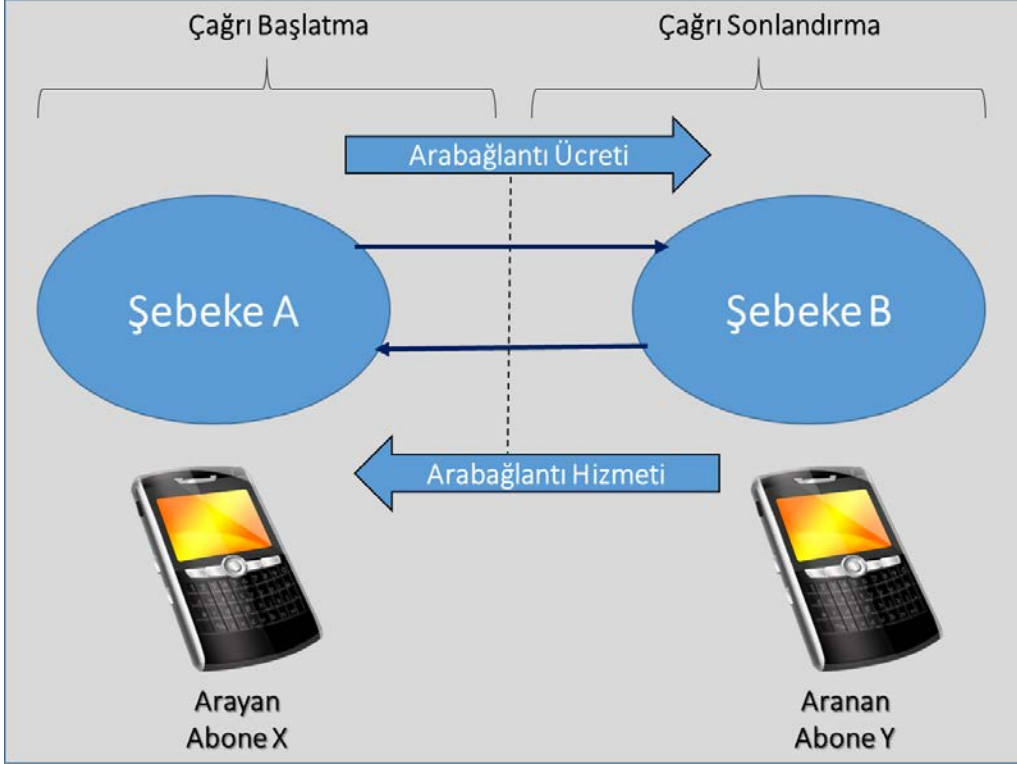
Örneğin aşağıdaki Şekil 1'de görüldüğü üzere **A** şebekesine bağlı **X** kullanıcısının **B** şebekesindeki **Y** kullanıcıyı aradığı durumda **B** haberleşme sağlayıcısının **A** haberleşme sağlayıcısına çağrı sonlandırma hizmeti vermesi gerekmektedir. Aynı şekilde **A** haberleşme sağlayıcısı ise **B** haberleşme sağlayıcısına dakika başına çağrı sonlandırma ücreti ödemesi gerekmektedir.

² Commission Recommendation of 11 February 2003 on relevant product and service markets within the electronic communications sector susceptible to ex ante regulation in accordance with Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communication networks and services 2003/311/EC

Available at <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:114:0045:0045:EN:PDF>

³ Commission Recommendation of 17 December 2007 on relevant product and service markets within the electronic communications sector susceptible to ex ante regulation in accordance with Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communication networks and services 2007/879/EC

Available at <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:344:0065:0069:en:PDF>

Şekil 1 Genel hatları ile ara bağlantı kavramının açıklanması

Çağrı sonlandırma hizmetinin mevcut olmadığı bir pazarda, kullanıcılar sadece kendilerinin bağlı olduğu şebekede bulunan aboneler ile görüşme yapmak ile kısıtlanmış olacaktır. Bir başka ifadeyle kullanıcıların farklı haberleşme sağlayıcıların şebekelerine bağlı olan diğer kullanıcıları aramaları mümkün olmayacaktır.

Söz konusu husus, genel anlamda kişilerin istedikleri kişilerle haberleşme özgürlüklerinin kısıtlanması ve öncelikle şebeke büyüklükleri ve abone sayıları gibi kriterler bakımından küçük olan haberleşme sağlayıcıların pazardan dışlanmalarına yol açma gibi sonuçlar doğuracaktır. Dolayısıyla, haberleşme sağlayıcıların birbirleriyle rekabet edebilmeleri, makul koşullarda birbirlerinden karşılıklı olarak çağrı sonlandırma hizmetini alabilmelerine bağlıdır.

Mobil çağrı hizmeti 'toptan' pazarda yer alan bir girdi olup, toptan çağrı başlatma ve çağrı taşımaya ek olarak, değişik türlerdeki çağrı hizmetlerinin sunulmasını sağlamaktadır. Söz konusu çağrı sonlandırma hizmetleri, önceden de belirtildiği gibi farklı şebekelere bağlı kullanıcılar arasında iletişim sağlanması amacı ile haberleşme sağlayıcıların birbirlerinden aldıkları hizmetleri ifade etmektedir.

Çağrı sonlandırma hizmetlerinin perakende düzeyde hizmet alan abone ya da kullanıcılar yerine haberleşme sağlayıcıların birbirlerine sunulması, bu hizmetlerin "toptan düzeydeki hizmetler" olarak değerlendirilmelerini gerektirmektedir. Bu düzeydeki ayırımın ilgili piyasa tanımı çerçevesindeki sınırları belirlemede önemli bir etken olacağı düşünülmektedir. Bu tanım Komisyon'un tavsiye kararlarında belirtilen pazarlarla uyumaktadır.

Çağrı sonlandırma hizmetinin ödeme mekanizması göz önünde bulundurulduğunda, geçerli olan prensibin *Arayan Taraf Öder*⁴ (ATÖ) olduğu gözlemlenmektedir. Bu prensibe göre, aranan abonayı barındıran haberleşme sağlayıcı, çağrıyı başlatan haberleşme sağlayıcısından, çağrının sonlandırılmasına kadar olan tüm masrafları ödemesini talep eder. Böylece, şebekede çağrı sonlandırma hizmetine ait olan tüm masraflar, sonlandırma hizmetini talep eden ve satın alan haberleşme sağlayıcı tarafından ödenir. Çağrıyı başlatan haberleşme sağlayıcı, çağrı sonlandırma ücretini bir maliyet olarak görüp bu maliyeti kendi abonelerinin perakende ücretlerine yansıtmaktadır.

Yukarıda belirtilen '*Arayan Taraf Öder*' prensibinden yola çıkarak, herhangi bir haberleşme sağlayıcı tarafından başlatılıp, başka bir şebekede sonlanan çağrılar için ortaya çıkan çağrı sonlandırma ücretini, çağrıyı başlatan veya taşıyarak kendine teslim eden haberleşme sağlayıcıya yansıtmasıyla sonuçlanmaktadır.

Daha önceden de belirtildiği üzere, bu piyasa analizi belgesinde söz konusu hizmetlerden Mobil şebekelerde çağrı sonlandırma hizmeti incelenecek olup, ardından anılan hizmete ilişkin ilgili pazarda Etkin Piyasa Gücü'ne (EPG) sahip haberleşme sağlayıcılar ile bu haberleşme sağlayıcılara getirilecek yükümlülükler tespit edilecektir.

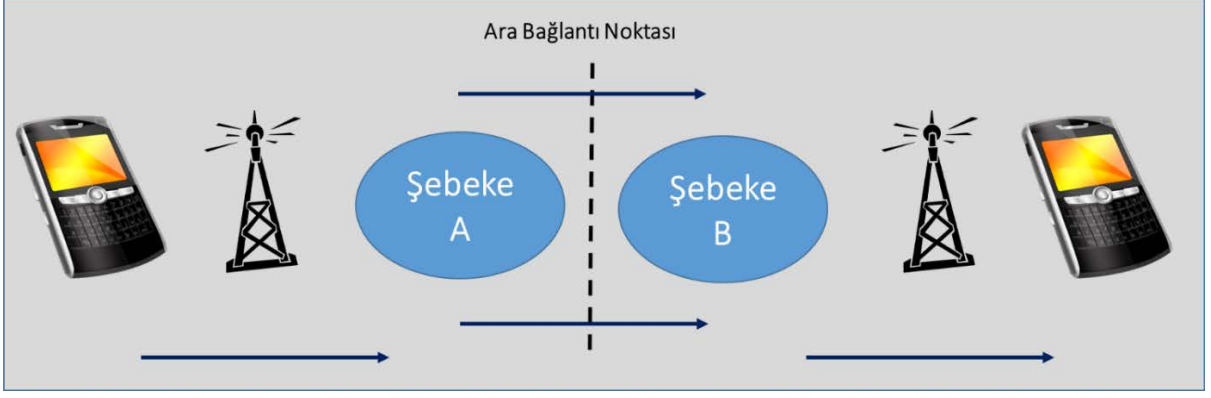
2.1 Mobil Çağrı Sonlandırma Hizmeti

Mobil haberleşme pazarında, haberleşme sağlayıcıların birbirleri arasında çağrı sonlandırma hizmetini verebilmeleri için çağrıyı başlatan haberleşme sağlayıcının şebekesi ile aranan abonenin ait olduğu şebeke arasında bir ara bağlantı noktasının kurulması gerekmektedir.

Mobil şebekelerde sunulan çağrı sonlandırma (ara bağlantı) hizmetleri kapsamında yer alan hizmetler piyasa analizi sürecinde izlenen teknolojik tarafsızlık ilkesi gereği teknolojiler arası ayrıma gidilmeksizin ve çağrının nereden başlatıldığına bakılmaksızın incelenmektedir.

Aşağıdaki şekilde (**Şekil 2**) mobil şebekelerde çağrı sonlandırmaya ilişkin basit anlamda farklı mobil şebekeler arasındaki ara bağlantı gösterilmektedir. Bu kapsamda, **A** şebekesinde başlayan bir çağrı, **A** ve **B** şebekesi arasında kurulmuş olan trafik değişim (ara bağlantı) noktasından geçerek **B** şebekesinde sonlanmaktadır.

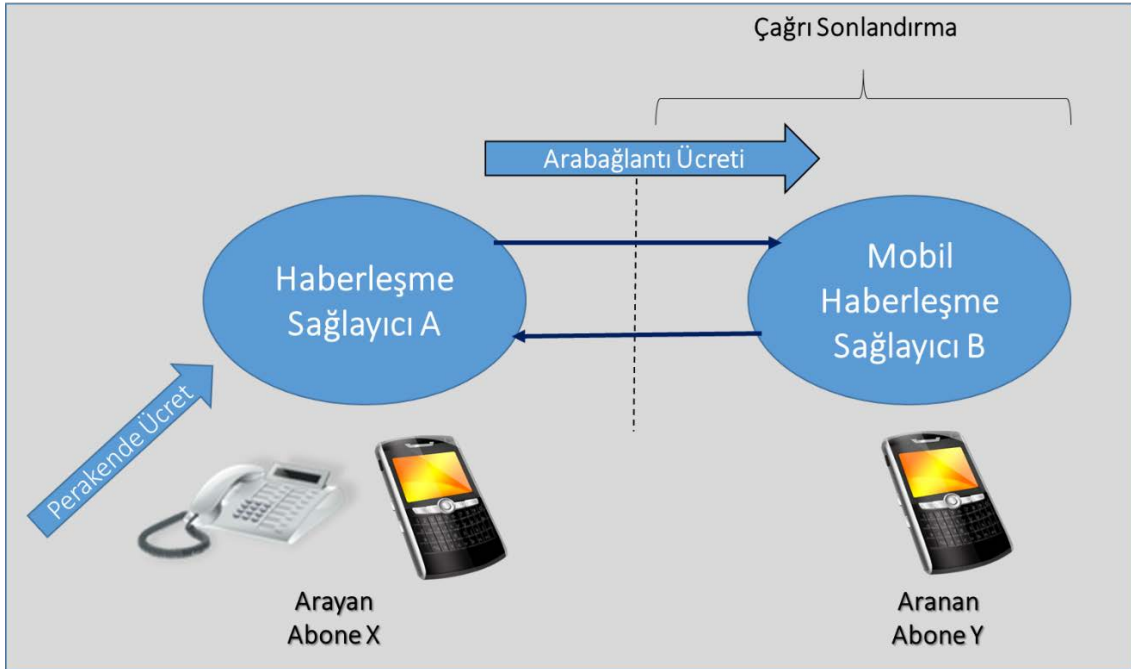
⁴ Calling Party Pays (CPP)

Şekil 2 Mobil Şebekeler Arasındaki Ara bağlantı

Mobil şebekelerde sunulan sonlandırma hizmeti, çağrının santralden son kullanıcının mobil telefonuna (müşteri ekipmanına) kadar taşınması suretiyle gerçekleşmektedir.

Söz konusu çağrı herhangi bir şebekede başlamış olup mobil bir şebekede sonlanıyor ise, Şekil 3’de görüldüğü üzere, sabit şebekeden mobil şebekeye doğru başlatılan herhangi bir çağrı, çağrıyı başlatan **A** haberleşme sağlayıcısının şebekesinden **B** haberleşme sağlayıcısının şebekesine teslim edilerek **B** haberleşme sağlayıcısı tarafından sonlandırılmaktadır.

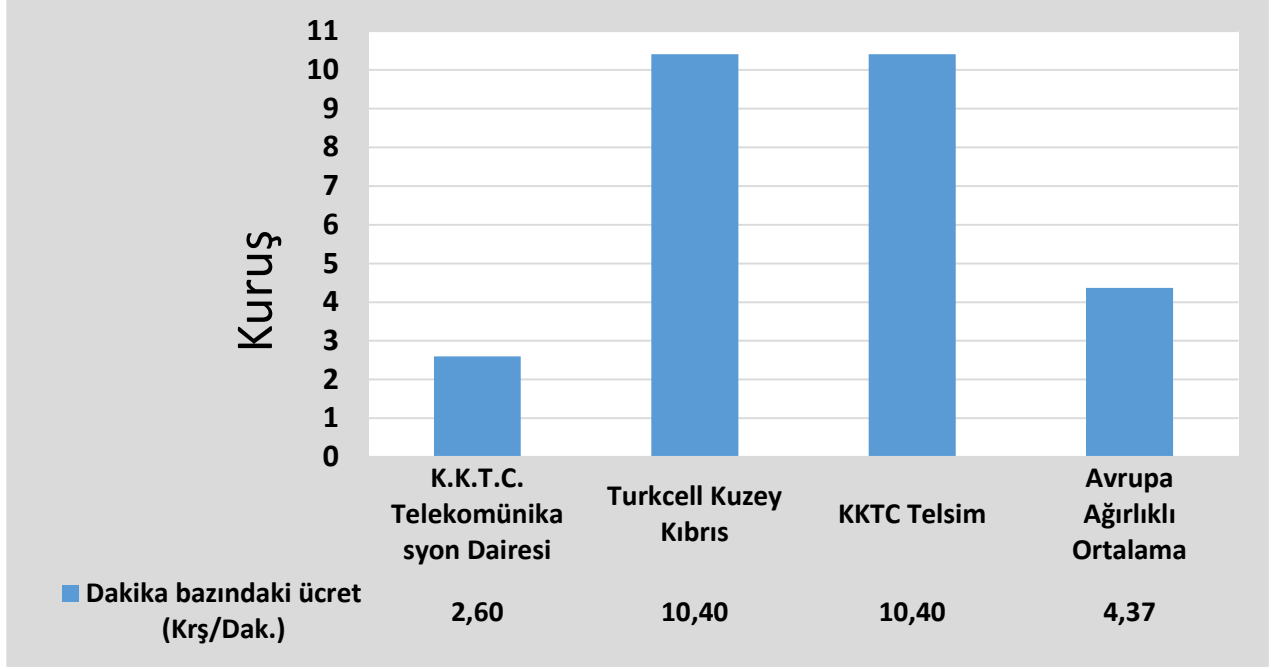

Şekil 3 Genel Hatlarıyla Diğer Şebekeden Mobil Şebekeye Çağrı Sonlandırma Hizmeti

Tüm mobil şebekede hizmet sunan haberleşme sağlayıcıları, hem iç kullanıma hem de dış kullanıma yönelik olarak çağrı sonlandırma hizmeti sunmaktadır. Çağrının iç kullanıma yönelik sonlandırılması, aynı haberleşme sağlayıcıya ait aboneler arasında gerçekleşen çağrının haberleşme sağlayıcının kendi şebekesi aracılığıyla, aranan abonenin mobil telefonuna kadar taşınması suretiyle gerçekleşmektedir. Çağrı sonlandırma hizmetinin dış kullanıma yönelik sunumu ise hizmetin haberleşme sağlayıcı tarafından kendisi ile ara bağlantı yapmış olan bir

başka haberleşme sağlayıcıya sunulmasını ifade etmektedir. Hizmetin dış kullanıma yönelik sunumu, başlatılan çağrının bir trafik değişim noktasından itibaren taşınmasını gerektirmektedir.

K.K.T.C.'nde faaliyet gsteren sabit ve mobil telefon hizmeti veren haberleşme sağlayıcıların yürürlükteki çağrı sonlandırma ücretleri ile Avrupa Birliği ortalamaları aşağıdaki tabloda (**Tablo A**) belirtilmiştir;

Tablo A Sabit ve Mobil telefon hizmeti sunan haberleşme sağlayıcılarının yürürlükte bulunan çağrı sonlandırma ücretleri ile Avrupa Mobil Sonlandırma Ücretleri Ortalaması Kıyaslaması ⁵⁶

SORU 1

Mobil çağrı sonlandırma hizmetine ilişkin yapılmış olan tanıma ve hizmetin temel özelliklerine ilişkin değerlendirmelere katılıyor musunuz? Görüşünüzü gerekçeleriyle birlikte detaylı bir şekilde ifade ediniz.

Soru 1'e ilişkin görüşler

İlgili soruya Rekabet Kurulu, Telefon Dairesi ve Kuzey Kıbrıs Turkcell tarafından gönderilen görüşlerde, Kurumumuz değerlendirmelerine katıldıkları belirtilmiştir. Telsim tarafından gönderilen görüşlerde ise, genel olarak Kurumumuz değerlendirmelerine iştirak edildiği ancak Bölüm 2 altında atıfta bulunan tavsiye kararında (2007/879/EC)⁷, pazarın "Her bir mobil şebekede

⁵ Mobil haberleşme sağlayıcıların uyguladıkları çağrı sonlandırma ücretlerine %25 Özel İletişim ve Haberleşme Vergisi (ÖİHV) dahil edilmemiştir.

⁶ Türk Lirası – Euro kuru rapor boyunca 3.00 TL/EUR olarak hesaplanmıştır.

⁷ Commission Recommendation of 17 December 2007 on relevant product and service markets within the electronic communications sector susceptible to ex ante regulation in accordance with Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communication networks and services 2007/879/EC

çağrı sonlandırma pazarı” olarak adlandırıldığı ve kendi incelemelerinde ise aynı tanımlı tespit edemediklerini belirtmiştir. Pazar tanımının “her bir mobil şebekede çağrı sonlandırma” değil de mobil şebekelerin tümünün bulunduğu sektör olarak değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir.

Soru 1’e ilişkin BTHK’nın değerlendirmeleri

Çağrı sonlandırma hizmeti, haberleşme sağlayıcıların kendi şebekeleri üzerinden sundukları toptan hizmetleri ifade etmektedir. Bir haberleşme sağlayıcısının şebekesi üzerinden diğer bir haberleşme sağlayıcısının şebekesi yönüne başlatılan çağrı, teknik olarak ancak çağrıyı kabul eden şebeke üzerinde sonlandırılabilir. Dolayısıyla bu husus, haberleşme sağlayıcılarına, kendi şebekelerinde sonlandıracakları çağrılar üzerinde söz sahibi olmalarını sağlamaktadır. Örnek vermek gerekirse, A şebekesi tarafından B şebekesi yönüne başlatılan bir çağrı, ancak B şebekesi tarafından sonlandırılabilir. A şebekesinin çağrıyı başlatmak yanında, B şebekesinde kendisinin sonlandırması mümkün değildir. Bu sebepten dolayı, tüm mobil şebekelerin tek bir sonlandırma pazarı olarak tanımlanması imkânı gerçekçi bulunmamaktadır.

Kaldı ki, atıfta bulunulan Komisyon tavsiye kararında, bu piyasa analizi kapsamında değerlendirilen 7 numaralı pazar, açık bir ifade ile “Voice call termination on individual mobile networks”, Türkçe olarak ise “Her bir mobil şebekede çağrı sonlandırma pazarı” olarak adlandırılmaktadır. Bu nedenle, gerek Komisyon Tavsiye Kararı, gerekse Kurumumuzun 21/02/2014 tarihli ve 2014 – DK/ BTHK – 38.84 sayılı ilgili Kurul Kararı içerisinde yer alan değerlendirmeler bu yöndedir.

3. İlgili Pazarların Tanımı

Pazarın tanımlanması, pazara ilişkin rekabetçi kısıtların sistematik biçimde ifade edilmesi ve piyasa analizi sürecinde yer alan sonraki aşamalara temel teşkil etmesi açısından önem taşımaktadır.

Yasa'nın birinci kısım genel kurallar başlığı altında ve ilgili Yasa altında yapılmış olan "Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler" Tüzüğü'nün 2'nci maddesine göre 'ilgili piyasa', "herhangi bir türden elektronik haberleşme hizmetlerine ait veya bunların yerini tutabilecek başka elektronik haberleşme hizmetlerine ait bir piyasa" olarak tanımlanmaktadır. Buna ek olarak, aynı Tüzüğün 10'uncu maddesinde ise Kurumun, ilgili piyasaların tanımını "haberleşme sağlayıcılar tarafından sunulan hizmetler kapsamında; (ikame edilebilirlik ve kullanıcı davranışları doğrultusunda) sunulan ürün ve hizmet grupları, hizmet sunulan müşteri grupları, ürün ve hizmetlerin sunulduğu coğrafi alan ile etkilenen alanı dikkate alarak belirleyeceğini" belirtmektedir. Bu itibarla, ilgili pazar kapsamında ele alınacak ürün/hizmetlerin, hem coğrafi boyut hem de söz konusu pazarı teşkil edebilecek ürün/hizmetlerin ikame edilebilirliği temelinde değerlendirilmesi gerekmektedir.

İkame edilebilirlik, üreticilere veya tüketicilere göre ürünlerin birbirlerinin yerine geçebilmelerinin ölçütüdür. Bu kapsamda talep açısından, ürünler alıcıların gözünde ikame edilebilir olmalıdır. Arz açısından ise ilgili ürünü veya bu ürüne yakın ikame bir başka ürünü üreten ya da üretim olanaklarını kolaylıkla bu ürünleri üretmek için kullanabilen firmalar değerlendirilmektedir.

Arz ve talep ikamesinin değerlendirilmesi aşamasında, uygulanabilir olduğu durumlarda varsayımsal tekel testi de dâhil olmak üzere, çeşitli yöntemler göz önünde bulundurulmaktadır. Varsayımsal tekel testi kapsamında, varsayımsal tekel niteliğindeki bir haberleşme sağlayıcının "geçici olmayan, küçük fakat belirgin bir fiyat artışı"⁸ uygulamasına karşın, kârlılığını engelleyecek derecede satışları düşmeyen ürün veya hizmetin, ikame ürün veya hizmet niteliği taşımasıyla ayrı bir pazar olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Diğer tüm iktisadi varsayımlar gibi oldukça idealize edilmiş koşulları sembolize eden varsayımsal tekel testi, sonuçları itibariyle incelemeye konu olan ilişkilerin hangi temelde işlediğini göstermesi açısından pratikte uygulanabilir bir ölçüt olarak değerlendirilebilir.

Daha önceki bölümde belirtildiği üzere, işbu piyasa analizi kapsamında değerlendirilmekte olan pazar, "Mobil Çağrı Sonlandırma Pazarı" olarak belirlenmiştir.

3.1 Mobil Çağrı Pazarının Yapısı

Farklı şebekeler arasındaki çağrılarının temel unsurlarından birisi olan mobil çağrı sonlandırma hizmetleri mobil şebekede hizmet sunan haberleşme sağlayıcıları ile kullanım hakkı veya bildirim kapsamında yetkilendirilen diğer mobil haberleşme sağlayıcılar tarafından verilebilmektedir.

⁸ Small but Significant and Non-transitory Increase in Price (SSNIP)

Ülkemizde hâlihazırda mobil çağrı sonlandırma pazarında hizmet sunan mobil haberleşme sağlayıcılara aşağıda yer verilmektedir.

GSM/IMT-2000/UMTS haberleşme sağlayıcısı (mobil haberleşme sağlayıcı) olarak faaliyet gösteren;

- *Kıbrıs Mobil Telekomünikasyon Ltd. (Kuzey Kıbrıs Turkcell)*
- *Vodafone Mobile Operations Ltd. (KKTC Telsim)*

şirketleri bulunmaktadır.

Mobil şebekede hizmet sunan haberleşme sağlayıcılar kendi aralarında ara bağlantı anlaşması yapmış olup bu anlaşma kapsamında mobil çağrı sonlandırma hizmeti vermektedirler. Buna ilaveten, K.K.T.C.'de faaliyet gösteren sabit haberleşme sağlayıcı (K.K.T.C. Telekomünikasyon Dairesi) tarafından başlatılıp mobil şebeke yönünde çağrı sonlandırma da yapılabileceği için, mobil haberleşme sağlayıcılarla, sabit haberleşme sağlayıcı arasında da ara bağlantı anlaşması bulunmaktadır.

3.2 İlgili Ürün/Hizmet Pazarı

Daha önce de yer verildiği üzere, ilgili 'ürün/hizmet pazarı', fiyatları, kullanım amaçları ve işlevsel özellikleri ile rekabet koşulları veya arz-talep yapısı açısından birbirleriyle değiştirilebilir ya da ikame edilebilir ürün/hizmetleri ifade etmektedir. Dolayısıyla geçici olmayan küçük ama belirgin bir fiyat artışını (yaklaşık olarak %5 - %10) temsil eden varsayımsal tekel testi ilgili ürün pazarının tespit edilmesinde işlevsellik sağlayacaktır. Bu kapsamda ilgili ürün/hizmet pazarı, geleneksel anlamda, geçici olmayan küçük ama belirgin fiyat artışı testini geçen en küçük ürün grubu olarak tanımlanmıştır. Ancak Komisyon'un benimsediği ve Kurumun ilgili "Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler" Tüzüğü'nün 10'uncu maddesinde yer alan haberleşme sağlayıcılar tarafından sunulan hizmetler kapsamında ikame edilebilirlik ve kullanıcı davranışları doğrultusunda sunulan ürün ve hizmet grupları, hizmetlerin sunulduğu coğrafi alan ile etkilenen alanı dikkate alarak belirlenecektir.

2007 yılında mobil şebekede hizmet sunan haberleşme sağlayıcılar ile imzalanan lisans sözleşmesi kapsamında, K.K.T.C.'de mobil elektronik haberleşme hizmeti sunan 2N mobil haberleşme sağlayıcılar aynı zamanda 3N hizmetlerini de sunmaktadır. K.K.T.C.'nin büyük bir kısmında 3N yaygın olarak bulunmasına rağmen henüz bu teknolojinin ulaşamadığı noktalar veya 3N cihaz kullanımına geçmemiş aboneler bulunduğundan dolayı 2N ve 3N şebekeleri birlikte işletilmektedir. 2N ve 3N teknolojileri arasında mobil şebekede ses çağrısı sonlandırmada fark bulunmamasına rağmen üçüncü nesil şebekeler abonelere daha yüksek hızlı veri akışı imkânı sunmaktadır. Buna ek olarak, yeni nesil 4N teknolojisi, mobil elektronik haberleşme teknolojisi standartlarında dördüncü jenerasyon olup, genişbant internet imkânı sunmaktadır. Bahsi geçen teknoloji, Avrupa Birliği ve diğer çeşitli ülkelerde sunulmaya başlanmış olup, ülkemizde de altyapının kurulumu ve testleri için başvuru alımları gerçekleştirilmiştir. Yakın dönemde, 4N hizmetlerinin sunumuna başlanması beklenmektedir.

Yasa'nın 13'üncü Maddesi Kurumun temel aldığı ilkeleri belirlemektedir. Bu ilkelerin 7'nci fıkrası kapsamında "Teknolojik tarafsızlığın, teknolojik yeniliklerin uygulanması ile araştırma-geliştirme faaliyet ve yatırımların teşvik edilmesi" öngörüldüğünden dolayı, Kurum teknolojik bakımdan ürün/hizmetlere tarafsız kalır. 2N şebekesindeki bir abonenin 3N şebekesindeki bir abone ile çağrı sonlandırması önünde veya tam tersi bir senaryoda, herhangi bir teknik veya teknolojik engel bulunmamaktadır. Bu doğrultuda, özellikle etkili rekabeti sağlamaya yönelik düzenlemeleri yaparken, teknolojik bakımdan tarafsızlık ilkesini göz önünde bulundurarak 2N ve 3N şebekelerinin veya benzer çağrı sonlandırması hizmetine olanak sağlayacak teknolojilerin birlikte ele alınması uygun görülmektedir.

Sonuç olarak Kurum yaptığı piyasa analizi kapsamında, ürün ve hizmet pazarını değerlendirirken bu ürün ve hizmetin hangi teknolojik alt yapıdan yapıldığına değil, fonksiyonel ve ekonomik açıdan ikamesi olup olmadığını dikkate alacaktır.

Mobil şebekede hizmet veren haberleşme sağlayıcılar 2N ve 3N şebekelerinde ses iletimine ek olarak farklı alternatif iletişim hizmetleri de sunmaktadırlar. Bu hizmetler ve detayları aşağıdaki gibidir;

- SMS (Short Messaging Service, Kısa Mesaj Hizmeti) – Kısa mesaj, 2N şebekeler ile ortaya atılmış ve kullanıcıların aralarında 160 harfe kadar yazılı mesajlar yollamalarına olanak tanıyan bir uygulamadır. Aynı servis 3N şebekelerde de desteklenmektedir.
- MMS (Multimedia Messaging Service, Çokluortam Mesaj Hizmeti) – 2N ve 3N şebekelerinde abonelerin mobil cihazları ile fotoğraflı, sesli, animasyonlu ve videolu mesajlar yollanmasına olanak tanıyan hizmettir.
- Data – İnternet Protokolünü kullanarak, mobil cihaz üzerinden veri gönderimi ve alımı yapılması.

3.2.1 Talep Yönlü İkame

Talep yönlü ikame bu piyasa analizinin işlediği çağrı sonlandırma pazarı dikkate alındığında bu hizmetin kendisi veya herhangi bir muadilinin gerek perakende, gerekse toptan seviyede başka bir haberleşme sağlayıcı tarafından sağlanıp sağlanamayabileceğinin değerlendirmesi olarak tanımlanmaktadır. Daha detaylı bir şekilde geçici olmayan küçük ama belirgin fiyat artışını izleyen süreçte kullanıcıların bir bölümünün ilgili ürün veya hizmetin alternatiflerine yönelmesi talep yönlü ikame olarak adlandırılmaktadır.

Bu açıklamalar çerçevesinde, aşağıda, mobil çağrı sonlandırma hizmetlerinin perakende ve toptan seviyedeki talep yönlü ikame derecesine ilişkin değerlendirmelere yer verilmektedir.

3.2.1.1 Perakende Seviyede Talep İkamesi

Perakende seviyede mobil çağrı hizmeti verebilmek için mobil haberleşme sağlayıcıların çağrı sonlandırma hizmeti gereksinimi bulunmaktadır. Mobil haberleşme sağlayıcıların çağrı sonlandırma fiyat politikalarının belirlenmesinde perakende seviyede mobil haberleşme sağlayıcılarına sınırlama getirebilecek alternatiflerin değerlendirmesi gerekmektedir. Örneğin,

alternatif oluşturabilecek talep yönlü ikame hizmeti mobil çağrı sonlandırma hizmetinde oluşabilecek küçük ama belirgin bir fiyat artışının (%5 -%10), müşterinin fiyat artışına cevaben alternatif hizmete yönelmesi sonucunda mobil haberleşme sağlayıcı için karlılıkta düşüşe neden olabilecektir.

Fakat daha önceden de belirtildiği üzere söz konusu çağrı hizmetlerinin ödemesine ilişkin geçerli olan prensip 'Arayan Taraf Öder' prensibidir. Yani, mobil bir haberleşme sağlayıcısının kendi çağrı sonlandırma ücretine yapacağı artış, kendi şebekesindeki müşteri tarafından değil, aramayı yapan karşı şebekedeki müşteri tarafından ödenecektir. Dolayısıyla çağrı sonlandırma ücretlerinde oluşacak herhangi bir değişikliğe kendi aboneleri duyarsız olmaktadır. Sonuç olarak, arz talep teorisinin geçerli olmadığı sonlandırma pazarında, aranan tarafın çağrı sonlandırma ücretlerinin değişmesine yönelik teşvik edici bir neden bulunmamaktadır. Fakat arayan taraf abonelerinin çağrı sonlandırma ücretlendirmeleri konusunda bilgi sahibi olmaları, aranan abonenin haberleşme sağlayıcı üzerinde baskı oluşmasına neden olabilir.

Arayan tarafın çağrı sonlandırma hizmeti fiyatlarındaki değişikliklere karşılık olarak farklı alternatiflere yönelmelerinin olasılığı araştırılacaktır. Bu doğrultuda, konuyu daha derinlemesine araştırmak için alternatif olarak görülebilecek ve toptan sonlandırma ücretleri üzerinde bir baskı unsuru olarak nitelendirilebilecek konular aşağıdaki başlıklar altında incelemeye tabi tutulmuştur;

- *Mobil numara yerine sabit şebekede yer alan bir numaranın aranması,*
- *Şebeke dışı mobil numara yerine şebeke içi mobil numaradan arama yapma,*
- *Arama yapmak yerine SMS/MMS gönderimi yapılması,*
- *WhatsApp, Skype, Viber, TicToc ve Tango gibi akıllı telefon uygulamalarının kullanılması,*
- *Cevapsız çağrı yapma (çaldırma) suretiyle karşı tarafın araması/ödemesini sağlama,*
- *Planlanandan daha kısa görüşme gerçekleştirilmesi.*

Bu alternatifler aşağıda daha detaylı olarak incelenmektedir.

Burada üzerinde durulması gereken husus, yukarıda bahsedilen olasılıklara rağmen arayan taraftaki abone çağrı sonlandırma ücretlerine duyarsız kalabilmeleridir. Avrupa'da yapılan bir kamuoyu araştırmasına göre⁹ kullanıcıların büyük bir bölümünün ödedikleri dakika bazında kendilerine yansıtılan tarife ücretinin ne olduğunu, ya da bu ücretin hangi maliyet unsurlarından oluştuğu konusunda yeterli bilgi sahibi olmadıkları anlaşılmıştır. Dolayısıyla, fiyat artışlarına duyarsız olma sadece aranan abonelerle sınırlı olmayıp arayan abonelerinin çoğunu da kapsamaktadır. Netice ile yukarıda sıralanan başlıklardan faydalanabilme ve bu hizmetlerin alternatif olabilme oranları bahsedilen bilgi eksikliğinden ötürü bire bir etkilenmektedir.

⁹ MCA araştırma sonuçları: <http://www.mca.org.mt/sites/default/files/attachments/surveys/2012/110824-consumer-perception-survey-mobile-media.pdf>

❖ **Mobil numara yerine sabit şebekede yer alan bir numaranın aranması**

Yukarıda adı geçen ikame hizmet, kullanıcıların arayacakları kişinin bağlı olduğu mobil şebeke numarası yerine sabit şebeke numarasına çağrı yapmalarını anlatır. Aşağıdaki tablodan (Tablo B) da görülebileceği üzere K.K.T.C.'de mobil şebekelerin yürürlükte olan standart tarifelerine göre sabit hat yönüne çağrı başlatma ücreti diğer mobil şebeke yönüne çağrı başlatma ücretinden dakika başına 23,76 kuruş daha ucuzdur. Bu nedenden ötürü karşı mobil haberleşme sağlayıcısını arayacak olan kullanıcı daha ucuz olan bir alternatif olan sabit şebekeyi aramayı tercih edebilmektedir.

	Faturalı	Faturasız
Şebeke İçi (Mobil)	30,24 KR/DK	7 KNT/DK
Diğer Operatör (Mobil)	54 KR/DK	12 KNT/DK
Sabit Hat	30,24 KR/DK	7 KNT/DK

Tablo B Mobil Şebeke Haberleşme Sağlayıcılarının Standart Fiyat Tarifeleri¹⁰

Fakat mobil telefon numaraları, isminden de anlaşılacağı gibi, seyyar telefonlardır ve sabit şebeke numaralarının olduğu gibi fiziki olarak herhangi bir yere sabit konumda değildirler. Dolayısıyla, arayan tarafın hareket halinde olan bir kullanıcıya sabit telefon numarası kullanarak ulaşabilmesi teknik olarak mümkün değildir.

Bu gerçekten yola çıkarak günlük hayatta bahsi geçen arama yönteminin kullanıcılar tarafından pek fazla tercih edilmediği ve mobil telefonlara kıyasla sabit telefon aramalarının her geçen gün azalmakta olduğunu gözlemlenmektedir.

Sonuç olarak mobil numara yerine sabit şebekede yer alan bir numaranın aranması sonlandırma ücretleri konusunda yeterli bir kısıtlayıcı etkisi bulunmamaktadır.

❖ **Şebeke dışı mobil numara yerine şebeke içi mobil numaradan arama yapma**

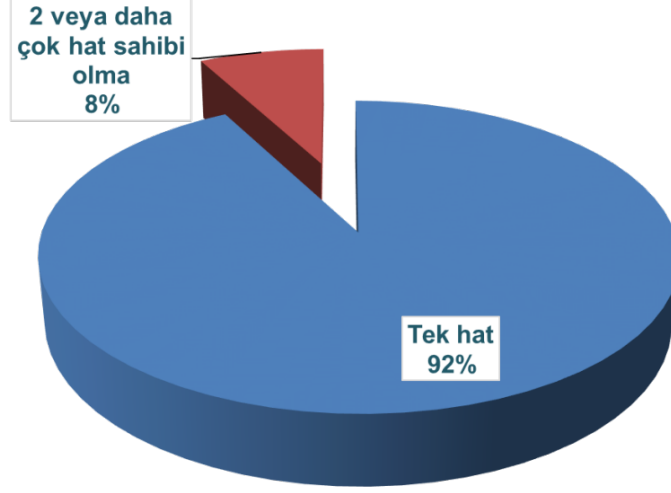
Genel olarak şebeke içi çağrı iletişim maliyeti şebeke dışı iletişim maliyetine nazaran daha makul olduğu görülmektedir. Mobil haberleşme sağlayıcılarına bakıldığında sundukları çeşitli paket ve promosyonlar ile normal tarifeye nazaran daha cazip fiyatlandırma ile şebeke içi görüşmelerin arttırılmasını teşvik eder. Şebeke içi konuşmanın bir diğer sebebi ise mevcut müşteri bağlılığını korumak ve arttırmaktadır. Şebeke içi aramanın ikame edilebilir bir hizmet olabilmesi için hem arayan hem de aranan tarafın aynı şebekede olması ya da birden fazla sim kart kullanarak her zaman şebeke içi arama yapabilmesi gerekmektedir.

Ülkemizde her iki mobil şebekede de aboneliği bulunan kullanıcı yüzdesi yaklaşık olarak %8'dir¹¹ (**Şekil 5**). Bu sonuçtan yola çıkarak özellikle ikinci seçeneğin (birden fazla sim kart kullanma) piyasa

¹⁰ Şubat 2014 itibarıyla

¹¹ BTHK Elektronik Haberleşme Tüketici Araştırması Ocak 2014

dinamiklerinde fazla etkisi olmayacağı düşünülmektedir. Aynı şekilde ilk seçenekte (şebeke içi arama yapma) önceden tespit edildiği üzere kullanıcıların çağrı sonlandırma ücretinin tarife fiyatlarına olan etkisinden genel anlamda haberdar olmadıklarından ötürü şebeke içi arama yapma alternatifini ikame olarak görmemektedirler.

Şekil 5: BTHK Tüketici Anketi 2014

❖ Arama yapmak yerine SMS/MMS gönderimi yapılması

SMS ve MMS hizmetleri değerlendirildiğinde ses hizmetleriyle fonksiyonellik açısından tam anlamıyla bir ikame ilişkisinden bahsedilmesi mümkün görülmemektedir. Söz konusu hizmetlerin daha ziyade tamamlayıcı hizmetler oldukları düşünülmektedir. Nitekim SMS hizmetinde fonksiyonellik açısından haberleşmenin yazma ile mümkün olması, ancak arama hizmetinde ses ile haberleşmenin gerçekleştirilebilmesi; ayrıca, SMS hizmetinde bilgi aktarımının harf tuşlayarak daha uzun sürede gerçekleştirilmesi, buna karşın arama hizmetinde bilgi aktarımında iletilmek istenilenin sözcükler ile daha hızlı iletilmesi, her iki hizmeti fonksiyonellik açısından birbirinden farklılaştırmaktadır.

MMS hizmeti incelendiği zaman ise söz konusu mesajlaşma tipinin internet üzerinden gönderi gerçekleştiren WhatsApp, Skype, Viber ve benzeri programların popülerliği nedeni ile düşük seviyelerde olduğu tespit edilmiştir. Aşağıdaki tabloda görülebileceği üzere son 2 senenin ses görüşmesi ve çeyrek bazda alınan ortalamalar üzerinden hesaplanmış mesajlaşma trafiğini gösteren tablo (**Tablo C**) bulunmaktadır.

Abone Sayısı	Değerler		Yüzelik	
	2012	2013	2012	2013
KKTC Telsim	103.831	116.559	%26,35	%26,16
Kuzey Kıbrıs Turkcell	290.241	328.951	%73,65	%73,84
SMS Gönderimi	2012	2013	2012	2013

KKTC Telsim	3.764.412	51.289.532	%0,83	%10.07
Kuzey Kıbrıs Turkcell	451.246.510	458.095.438	%99,17	%89,93
Çağrı Başlatma (Dk.)	2012	2013	2012	2013
KKTC Telsim	85.218.951	94.338.865	%42,06	%42,35
Kuzey Kıbrıs Turkcell	117.398.015	128.411.939	%57,94	%57,65

Tablo C - Mobil Haberleşme Sağlayıcıların 2 Yıllık Trafik Bilgileri¹²

Her ne kadar akıllı telefonların yaygınlaşması ile MMS hizmeti kullanımında geçmişte bir artış yaşanmış olsa da günümüzde mevcut bulunan alternatiflerden ötürü çok fazla rağbet görmeyen bir teknoloji olmuştur. SMS hizmetine benzer şekilde bir veri aktarımının söz konusu olmasına ek olarak benzer özellikler taşıması nedeniyle MMS hizmetinin SMS hizmetine yakın bir hizmet olduğu; dolayısıyla, birlikte aynı ilgili pazar kapsamında değerlendirilebileceği düşünülmektedir.

Yukardaki görüş ve verilere istinaden SMS/MMS hizmetlerinin ses görüşmesine tamamlayıcı hizmetler oluşundan dolayı çağrı sonlandırma pazarında ikame edilebilir bir hizmet olmadığı kanısına varılmıştır.

❖ **WhatsApp, Skype, Viber, TicToc ve Tango gibi akıllı telefon uygulamalarının kullanılması**

Ülkemizde akıllı telefon kullanımının artması beraberinde mobil internet kullanımının da yaygınlaşmasını sağlamaktadır. Sesli görüşme yapma ve SMS/MMS hizmetlerine ek olarak bahsi geçen akıllı telefonlar kullanılarak internet tabanlı uygulamaların kullanımı mümkün hale gelmiştir. Örnek vermek gerekirse yurt dışında olduğu gibi K.K.T.C.'de de birçok akıllı telefon kullanıcısı tarafından tercih edilen WhatsApp, Skype, Viber, TicToc ve Tango gibi uygulamalar sayesinde kullanıcıların kendi aralarında ses, görüntü, fotoğraf ve yazı paylaşımı yapılabilmektedir. Üstüne üstlük, bu ve benzeri uygulamalar, internet altyapısını kullandıklarından ötürü gönderilen ve alınan verilerin birim maliyetleri normal ses ve mesajlaşma birim maliyetlerine kıyasla daha düşüktür. Yine de, çağrı sonlandırma hizmetinin kullanıldığı sesli iletişim pazarına tam anlamı ile alternatif oluşturamayacağından ve SMS/MMS hizmetinde olduğu gibi ancak tamamlayıcı bir hizmet olarak değerlendirilebileceğinden dolayı tam ikame edilebilir bir hizmet olmadığı tespit edilmiştir.

❖ **Cevapsız çağrı yapma (çaldırma) suretiyle karşı tarafın araması/ödemesini sağlama**

'Arayan Taraf Öder' prensibinin geçerli olduğu çağrı sonlandırma pazarında alternatif olarak abonelerin kullandığı cevapsız çağrı yapma (çaldırma) seçeneği ihtiyaçtan ötürü oluşmuştur. Mobil haberleşme sağlayıcılar tarafından servis adı altında sunulmadığı halde aranan aboneye çağrı bırakılması ile geri aramayı sağlama üzerine dayanan bir yöntemdir. Genellikle kontör ve limit aşımalarında kullanımına başvuru olan bu yöntemin alternatif bir hizmet olmadığı tespit edilmiştir.

¹² 2012 ve 2013 Yıllarına ait Mobil Operatörler Trafik Bilgileri

❖ **Planlanandan daha kısa görüşme gerçekleştirilmesi**

Söz konusu abonenin farklı şebeke arasında iletişim kurmasından ötürü kendisine yansıyacak olan maliyeti asgariye indirmesi için konuşma süresini kısa tutmasından kaynaklanmaktadır. Hiçbir koşulda ikame bir alternatif olarak değerlendirilmemektedir.

Günümüzde her yöne tarifelerinin yaygınlaşması ve şebekeler arası geçişlerin kolaylığından ötürü yukarıda belirtilen konu başlıklarının neden olabileceği dolaylı rekabetçi etkiler oldukça sınırlı hale gelmiştir. Ek olarak, akıllı telefonlarda kullanılan iletişim uygulamaları her ne kadar yaygın olarak kullanımda bulunsalar da tam ikame hizmet olmadıklarından ötürü söz konusu hizmetlerin mobil çağrı sonlandırma ücretleri üzerinde baskıya sebep olacak bir seviyede kullanılmadığı değerlendirilmektedir.

Mobil çağrı sonlandırma hizmetlerinin toptan seviyede ikamesinin bulunmaması ve perakende seviyede bulunan olanakların da sonlandırma ücretleri üzerinde belirleyici bir etki yaratamayacak seviyede olmalarından ötürü söz konusu hizmetler için talep yönlü ikame imkânının sınırlı olacağı değerlendirilmektedir.

SORU 2

Genel anlamda, alternatif olabilecek perakende hizmetlerin kullanımının ilgili pazarda oldukça sınırlı düzeyde bir rekabetçi baskı unsuru oluşturmadığı görüşüne katılıyor musunuz? Görüşlerinizi gerekçeleri ile ifade ediniz.

Soru 2'ye ilişkin görüşler

Rekabet Kurulu ve Telsim'den gelen görüşlerde, Kurumumuz tarafından yapılan değerlendirmeler ile hemfikir olunduğu ifade edilmektedir. Rekabet Kurulu'ndan gelen görüşte "İlgili dokümanda bahse konu alternatif kullanım yaygınlığına yönelik olarak herhangi bir veri sunulmadığından ne ölçüde bir alternatif ve rekabetçi baskı yaratabildiği belirlenememiştir" ifadesine yer verilmektedir.

Öte yandan, Telefon Dairesi ve Kuzey Kıbrıs Turkcell'den gelen görüşlerde ise WhatsApp, Skype, Viber ve benzeri gibi kısaca VoIP over-the-top ('OTT') olarak adlandırılabilen mobil sonlandırma hizmetine alternatif olabilecek perakende hizmetlerin kullanımının pazarda oldukça büyük bir rekabetçi baskı unsuru oluşturacağını ve gelecekte de artarak devam edeceği bildirilmiştir. Bu argüman, akıllı telefon kullanım oranının artış trendi ve beklenen artış projeksiyonu ile desteklenmektedir.

Soru 2'ye ilişkin BTHK'nın değerlendirmeleri

İlgili piyasa kapsamında değerlendirilen hizmet çağrı sonlandırma hizmetidir. Rapor kapsamının genelinde ayrıntılı bir şekilde işlendiği üzere haberleşme sağlayıcıları kendi şebekelerinde

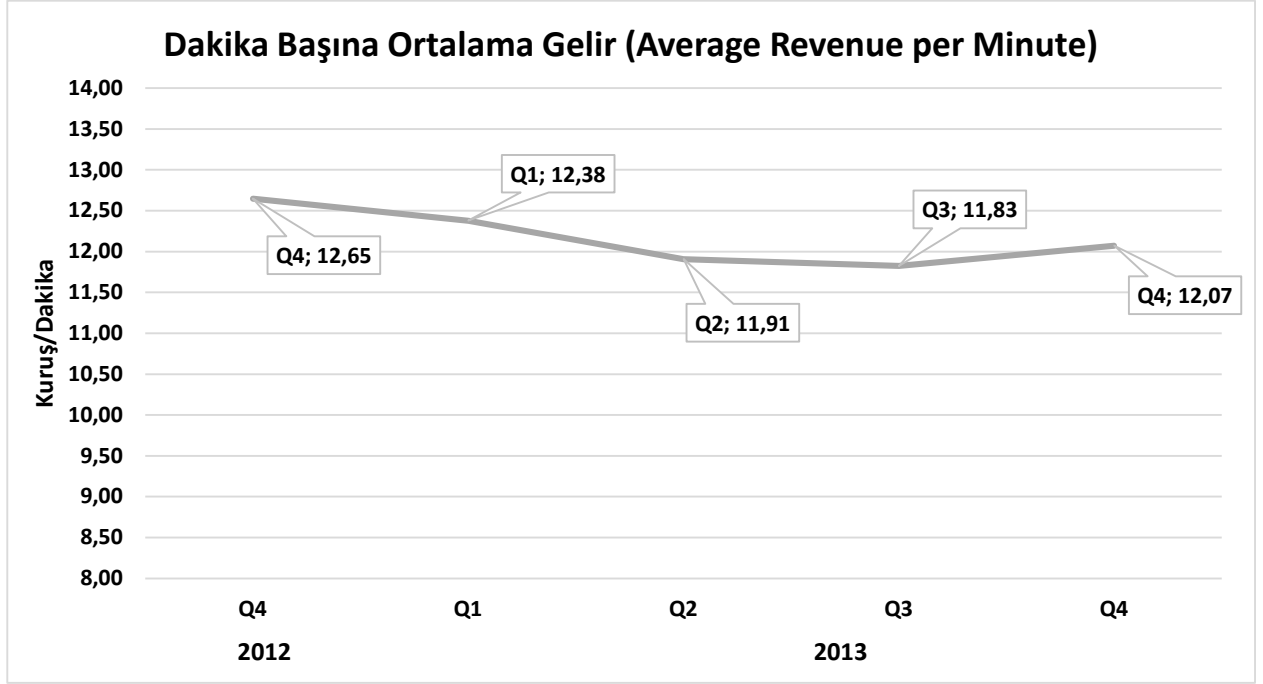
sonlandıracakları çağrılar üzerinde tek söz sahibidir. Bu husus ile ilgili örnek, Soru 1 kapsamında yapılan değerlendirmeler içerisinde yer almaktadır.

Perakende seviyede “Over the Top” (OTT) teknolojileri ile çalışan VoIP hizmetlerinin, gelişen teknoloji ve değişen kullanım alışkanlıkları ile artıyor olmasına rağmen, bahsi geçen hizmetlerin aynı pazar kapsamında değerlendirilmesi yanlış olacaktır. Adı geçen teknolojiler arasında gerçekleştirilen çağrı veya mesajlaşmalar, “IP to IP” bağlantılar üzerinden taşınmaktadır. Bu gibi VoIP hizmetlerinin çalışma prensibi, ses dalgalarını herhangi bir IP ağı üzerinden göndermek üzere paketlere ayırmaktır. Öte yandan ses, düşük bant genişliği ile çalışan fakat gerçek zamanlı olup, gecikmelere ve paket kayıplarına karşı çok hassas olan bir yöntemdir. IP ağı üzerinden ses iletimi, tasarım itibarı ile gerçek zamanlı ses iletimi için olmadığından ötürü bir takım sorunlar taşımaktadır. Bunun sebebi, paketlerin gidecekleri son noktaya, farklı yollar üzerinden rota edilerek ulaşmalarıdır. Bahsi geçen yollar üzerinde, paketler kaybolabilmekte ve yeniden yollanamamaktadır. Bu nedenden ötürü, Skype ve benzeri uygulamaların kullandığı ‘unmanaged VoIP’ teknolojisi ile iletilen seste, paket kayıpları yaşanmakta ve kalite olumsuz yönde etkilenmektedir. Dolayısı ile geleneksel ses hizmetleri, gerek hizmet kalitesi, gerekse de çağrı yönetimi bakımından daha güvenilir bir yöntemdir.

İkinci bir hususa göre ise, bu teknolojiler vasıtası ile birbiri ile bağlantı gerçekleştirmek isteyen iki kullanıcının da aynı anda çevrimiçi (online) olmaları, kullanacakları ara yüzü destekleyen cihazlara sahip olmaları (bilgisayar veya akıllı telefon gibi) ve birbirlerine ulaşabilecekleri ilgili teknolojiye ait kimlik bilgilerini bilmeleri (Skype ID gibi) gerekmektedir. Bu teknolojiler altında yer alan programlar (Skype Out gibi) aracılığı ile mobil şebekeler yönüne gerçekleştirilecek olan aramalarda (program destekliyor ise), çağrı sonlandırma ücreti bulunmakta ve aramayı gerçekleştirme amaçlı kredi/kontör satın alınması gerekmektedir.

Son olarak, Kurumumuz tarafından yayınlanan çeyrek veriler temel alındığında ise, akıllı telefon sahipliğinin 2013 dördüncü çeyrek itibarıyla yaklaşık olarak %35 olduğu ve dolayısıyla söz konusu alternatif kullanım yaygınlığının henüz gelişme aşamasında olduğundan bahsetmenin daha doğru bir tespit olacağı düşünülmektedir. Bu değerlendirmeler ışığında, görüş bildiriminde bulunan haberleşme sağlayıcılar, akıllı telefon kullanımının artması veya perakende seviyedeki bahsi geçen hizmetlerin, ilgili argümanı destekleyecek nitelikte, toptan seviyedeki çağrı sonlandırma hizmetinin bu artıştan ne derece etkilendiğine ilişkin herhangi bir veri sunmamışlardır.

Kurumumuz değerlendirmesine göre, değişen kullanım alışkanlıkları veya akıllı telefon kullanımının artışının, mobil ses hizmetlerine rekabetçi bir baskı unsuru oluşturması durumunda, bu rekabetin teknik olarak mobil iletişim ücretlerini rekabetçi bir anlayışla aşağıya çekmesi gerekmektedir. Örnek vermek gerekirse, mobil hizmetlerde, dakika başına ortalama gelirin (“Average Revenue per Minute”), kendisine baskı unsuru yaratan diğer alternatif hizmetlerle rekabet edebilmesi adına düşüş eğilimi göstermesi beklenmektedir. K.K.T.C.’deki, mobil hizmetler piyasasında bakacak olursak, aşağıdaki Şekil’de (**Şekil 6**) 2012 yılının dördüncü çeyreğinden, 2013 yılının dördüncü çeyreğine kadar gerçekleşen ortalama dakika başı gelir gösterilmektedir.

Şekil 6: Mobil hizmetlerde dakika başına ortalama gelir

Yukarıdaki grafikte yer alan trendin, düşüş eğilimi gösteriyor olmaması, “Over the Top” (OTT) teknolojileri ile çalışan VoIP hizmetleri veya başka herhangi bir alternatif hizmetin, mobil ses hizmetlerine rekabetçi bir baskı unsuru oluşturmadığı ve fiyatları aşağıya çekmediği değerlendirilmesini desteklemektedir. Perakende seviyede bahsi geçen baskı unsurunun oluşmadığı gözlemlenirken, çağrı sonlandırma hizmeti gibi toptan seviyede yer alan hizmetler için olmayacağı açık bir şekilde ifade edilebilmektedir.

Son olarak, Kuzey Kıbrıs Turkcell tarafından iletilen görüş dahilinde, ‘OTT’ VoIP hizmetlerinin, SMS’e alternatif bir seçenek oluşunun neden gösterildiği anlaşılamamaktadır. Kurumumuz, hâlihazırda SMS/MMS hizmetlerini, ses çağrılara bir alternatif olarak incelemektedir. Dolayısı ile Kuzey Kıbrıs Turkcell görüşünde, iki alternatif hizmetin birbirleri ile olan ikame ilişkisini incelemiştir. Ek olarak, Deloitte firması tarafından yayımlanan Global Mobil Tüketici Araştırmasında¹³ cep telefonu ile internete bağlanma oranının yüksek olduğu ülkelerde akıllı telefonu olan kullanıcılarında SMS kullanım sıklığı hem ortalama SMS kullanımının hem de diğer hizmet kullanımının üzerinde olduğu gözlenmiştir. Başka bir ifadeyle, akıllı telefonların chat programları üzerinden mesajlaşan kullanıcılar, SMS kullanmaktan vazgeçmemiştir. Yukarıdaki değerlendirmeler ışığında, Kurumumuz ilgili soru altında yapılan analiz ve değerlendirmelerin değiştirilmesine gerek duymamaktadır.

¹³ Deloitte, Global Mobil Tüketici Araştırması 2011, Mobil İletişimde Fırsatlar, Teknoloji, Medya ve Telekomünikasyon Sektörü, Mayıs 2011

3.2.1.2 Toptan Seviyede Talep İkamesi

Bir haberleşme sağlayıcıya ait bir abone, herhangi bir mobil şebeke alt yapısında bulunan başka bir abone yönünde çağrı göndermesi durumunda teknik olarak ancak bu abonenin bağlı bulunduğu şebekeden çağrı sonlandırma hizmeti olarak arama işlemini gerçekleştirebilir. Günümüz teknik ve teknolojik koşulları göz önünde bulundurulduğunda, yukarıda bahsedilen senaryonun başka bir şekilde gerçekleştirilmesinin mümkün olmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, toptan seviyede talep yönlü potansiyelin açığa çıkması da mümkün görülmemektedir. Toptan seviyede mobil çağrı sonlandırma hizmetinde arz yönlü ikame şansı olmadığından dolayı, çağrı sonlandırma hizmetini satın alan taraf (çağrıyı başlatan taraf), hizmeti arz eden tarafa (sonlanan taraf) alınmakta olan hizmetin fiyatına yönelik baskı uygulayamamaktadır.

Hiçbir haberleşme sağlayıcısının bahsedilen çağrı sonlandırma hizmetini, başka bir kanaldan ikame edememesinden dolayı, Kurum'un görüşü, mobil çağrı sonlandırma hizmetinde toptan seviyede talep yönlü ikamenin olmadığı yönündedir.

SORU 3

Toptan seviyede talep yönlü ikamenin olmadığı görüşüne katılıyor musunuz? Değerlendirmenizi gerekçeli biçimde açıklayınız.

Soru 3'e ilişkin görüşler

Rekabet Kurulu, Kuzey Kıbrıs Turkcell ve Telsim, ilgili soru altında Kurumumuzun yapmış olduğu değerlendirmelere katıldıklarını belirtmişlerdir. Telefon Dairesi bildirdiği görüşte ise Kurumumuzun değerlendirmelerine katılmadığını ifade etmiştir.

Soru 3'e ilişkin BTHK'nın değerlendirmeleri

Genel olarak Kurumumuz tarafından yapılan görüşlerin kabul edilmesinden ötürü ve Telefon Dairesi tarafından görüşlerimize katılmama nedeni bildirilmediğinden dolayı konuya ilişkin bir değerlendirme yapılmasının gerekli olmadığı düşünülmektedir.

3.2.2 Arz Yönlü İkame

Arz yönlü ikame yapısı gereği sadece toptan olarak incelenebilmektedir. Yapılan çağrının hangi haberleşme sağlayıcıda sonlanacağı seçimini sadece arayan taraf belirleyebilir. Dolayısıyla çağrının sonlandığı mobil haberleşme sağlayıcının çağrı sonlandırmada şebeke seçme olanağı bulunmamaktadır. Bu yüzden mobil bir şebekeye doğru yapılan bir çağrı ancak o şebekeyi kontrol eden haberleşme sağlayıcı tarafından sonlandırılabilir.

Dolayısıyla mobil çağrı sonlandırma hizmetleri için arz yönlü ikame imkânının bulunmadığı değerlendirilmektedir. Bu nedenden ötürü her bir mobil haberleşme sağlayıcının kendi mobil şebekesinde tek tedarikçi olduğu değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak, üst bölümlerde detaylandırılmış olan değerlendirmeler ışığında, ilgili ürün/hizmet pazarının her bir mobil şebekede mobil çağrı sonlandırma pazarı olduğu, başka bir deyişle, her bir mobil şebekenin farklı bir ürün/hizmet pazarı olduğu belirlenmiştir.

SORU 4

Kısa ve orta vadede oluşabilecek şartlar çerçevesinde mobil çağrı sonlandırma pazarında talep ve arz yönlü ikame imkânının bulunmadığı yönündeki değerlendirmelere katılıyor musunuz? Cevabınızı gerekçeli biçimde açıklayınız.

Soru 4'e ilişkin görüşler

Rekabet Kurulu, Telefon Dairesi ve Telsim, ilgili soru altında Kurumumuzun yapmış olduğu değerlendirmelere katıldıklarını belirtmişlerdir. Telsim soru ile ilgili Kurumumuzun görüşlerine katıldığını fakat 3N kullanıcılarının artmakta olduğunu ve gelecekte bunun rekabetçi bir baskı unsuru olabileceğini vurgulamaktadır. Kuzey Kıbrıs Turkcell, Soru 2'de verdiği yanıt doğrultusunda, Kurumumuz değerlendirmesi ile mutabık olmadığını belirtmiştir.

Soru 4'e ilişkin BTHK'nın değerlendirmeleri

Kuzey Kıbrıs Turkcell ve Telsim tarafından dile getirilen görüşlere, Soru 2'de yapmış olduğumuz değerlendirmeler kapsamında cevap verilmiş olup, bu soru altında yeniden değerlendirme yapılmamıştır. Dolayısı ile Kurumuz, ilgili soru altında yapılan analiz ve değerlendirmelerin değiştirilmesine gerek duymamaktadır.

3.3 Coğrafi Pazar

Coğrafi pazar sunulmakta olan ürün veya hizmetlerle ilgili tarafların arz ve taleplerinin gerçekleştiği, rekabet şartlarının yeterince homojen ve benzer olduğu ve komşu alanlardaki söz konusu şartların yeterli seviyede farklılık gösterdiği ve ayırt edilebilir olduğu alan içerisinde bulunmaktadır.

Ülkemizde ilgili pazar kapsamında değerlendirilen mobil haberleşme sağlayıcıların yetkilendirildiği alan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti sınırlarını kapsamaktadır. Dolayısıyla, bu haberleşme sağlayıcıların şebekelerinin kurulu olduğu ülkemiz sınırlarının ilgili pazarın coğrafi boyutunu oluşturacağı değerlendirilmektedir.

Mevcut coğrafi alan içerisinde hizmet veren mobil şebekede hizmet sunan haberleşme sağlayıcılar mobil çağrı sonlandırma hizmetini sağlarken coğrafi olarak tek tip fiyat uygulamaktadır.

SORU 5

Mobil çağrı sonlandırma hizmeti için ilgili coğrafi pazarın ülke genelinin tamamı olduğu görüşüne katılıyor musunuz? Cevabınızı gerekçeleriyle yazınız.

Soru 5'e ilişkin görüşler

Kurumumuzun yapmış olduğu değerlendirmelere ilişkin tüm görüşler, görüş bildiriminde bulunanların, yapılan tespitlere katıldıkları yönünde olmuştur.

Soru 5'e ilişkin BTHK'nın değerlendirmeleri

Tüm yorumlar olumlu olduğundan değerlendirme ihtiyacı görülmemektedir.

4. İlgili Pazarda Düzenleme Gereksinimi

4.1 Üçlü Kriter Testi

Komasyon'un 17 Aralık 2007 tarihli Tavsiye Kararında (2007/879/EC)¹⁴ aşağıda sıralanan kriterlerin hepsini birlikte sağlayan pazarların öncül düzenlemelere tabi olabileceği, pazarlar düzenlenirken bu üç kriterin tek tek değerlendirilmesi ve bu üç kriterden biri karşılanmıyorsa ilgili pazarda öncül düzenlemelerin yapılmaması gerektiği ifade edilmektedir. Piyasa analizi aşamasında esas alınan söz konusu üç kriter aşağıda yer almaktadır:

- Piyasaya giriş önünde yüksek ve geçici olmayan engel veya engellerin olması,
- Piyasa yapısının belirli bir dönem içinde kendiliğinden rekabetçi yapıya kavuşacağı beklenmemesi ve
- Rekabet hukuku kurallarının tek başına uygulanmasının piyasa aksaklıklarını gidermede yetersiz olması.

Aynı kriterler, Yasa'nın altında yayınlanmış olan "Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler" Tüzüğü'nün 9'uncu maddesinde de yukarıda belirtildiği şekilde yer almaktadır. Bundan yola çıkarak, işbu piyasa analizinin (mobil çağrı sonlandırma) pazarı için ilgili test gerçekleştirilmiş ve sonuçları aşağıda belirtilmiştir.

4.1.1 Birinci Kriter

Mobil haberleşme sağlayıcı, kendi şebekesinde toptan çağrı sonlandırma pazarında, söz konusu hizmetlerin doğası gereği tekel olmakta ve %100 pazar payı bulunmaktadır. Mobil şebeke kullanıcısı yönünde çağrı gerçekleştiren taraf, çağrının sonlanacağı şebekeyi seçebilme şansına sahip olmamaktadır. Buna ek olarak, yakın veya orta vadede, çağrı sonlandırma pazarında arz veya talep yönlü ikame yapma olasılığı görülmemektedir. Bu nedenle mobil çağrı sonlandırma hizmetlerinin arz ve talep yönlü ikame imkânının bulunmadığı söylenebilmekte ve söz konusu durumun teknolojiye paralel olarak yakın gelecekte değişmeyeceği; dolayısıyla ilgili piyasada yüksek ve geçici olmayan giriş engellerinin var olduğu düşünülmektedir.

Değerlendirme sonucunda, mobil çağrı sonlandırma pazarında birinci kriterin uygunluğu tespit edilmiştir.

4.1.2 İkinci Kriter

Piyasa analizinin daha önceki bölümlerinde belirtildiği üzere, mobil haberleşme sağlayıcı, tekel pazar gücüne sahip olmakta ve mobil şebeke yönünde çağrı sonlandırma hizmetinin arz veya talep ikamesi bulunmamaktadır. Öngörülen gelecekte mevcut durumun değişmesinin olası

¹⁴ Commission Recommendation of 17 December 2007 on relevant product and service markets within the electronic communications sector susceptible to ex ante regulation in accordance with Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communication networks and services 2007/879/EC

Available at: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2007/l_344/l_34420071228en00650069.pdf

görülmemesi nedeniyle ilgili pazarın kendiliğinden rekabetçi bir yapıya kavuşması kısa ve orta vadede öngörülmemektedir.

Mobil çağrı sonlandırma hizmetlerine ilişkin ilgili pazarda haberleşme sağlayıcıların tekel gücüne eşdeğer pazar gücünü ellerinde bulundurdıkları dikkate alındığında haberleşme sağlayıcılarca belirlenecek mobil çağrı sonlandırma ücretleri üzerinde doğrudan bir rekabetçi baskıdan söz edilmesi mümkün görülmemektedir

Sonuç olarak, mobil çağrı sonlandırma pazarında ikinci kriterin uygunluğu tespit edilmiştir.

4.1.3 Üçüncü Kriter

Kurum'un yapmış olduğu tespitlere göre, mobil çağrı sonlandırma pazarında herhangi bir haberleşme sağlayıcı tarafından dışlanma veya önyargılı davranış gibi rekabeti kısıtlayıcı faaliyetler mümkün görülmektedir. Örnek vermek gerekirse dikey bütünleşik yapıda faaliyet gösteren mobil şebekede hizmet sunan haberleşme sağlayıcıların;

- Erişim ve/veya ara bağlantıyı reddetme,
- Sonlandırma ücretlerinde aşırı fiyatlandırma,
- Dikey güç aktarımı

gibi rekabeti kısıtlayıcı uygulamalara başvurması olasıdır. Dışlayıcı ve önyargılı faaliyetlerde bulunarak, EPG'ye sahip bir haberleşme sağlayıcı başka bir haberleşme sağlayıcısını pazar dışına itebilir.

Bu gibi, müdahalelerin tam zamanında ve gecikmeksizin yapılmasının vazgeçilemez ve rekabet hukuku kurallarının tek başına uygulanmasının piyasa aksaklıklarını gidermede yetersiz olması durumunda, Kurum tarafından getirilecek öncül düzenlemeler de mobil şebekedeki çağrı sonlandırma hizmetleri ile ilgili piyasalarda oluşan rekabeti önleyici etkileri azaltmaya yardımcı olacaktır.

Değerlendirme sonucunda, mobil çağrı sonlandırma pazarında üçüncü kriterin uygunluğu tespit edilmiştir.

4.2 Sonuç

Sonuç olarak, mobil şebeke yapısı için ayrı olarak uygulanan üçlü kriter testi göz önünde bulundurulduğunda, ilgili pazarda rekabet seviyesine göre belirlenecek EPG'ye sahip haberleşme sağlayıcı veya haberleşme sağlayıcılara yükümlülük(ler) getirilebileceği değerlendirilmektedir.

SORU 6

Üçlü kriter testi ile ilgili değerlendirmelere katılıyor musunuz?

Soru 6'ya ilişkin görüşler

Rekabet Kurulu, Telefon Dairesi ve Telsim, ilgili soru altında Kurumumuzun yapmış olduğu değerlendirmelere katıldıklarını belirtmişlerdir. İlgili soru görüşüne ek olarak, Telsim, raporun ilerleyen bölümlerinde bir takım haberleşme sağlayıcılara getirilen yükümlülükler ile ilgili görüş belirtmiştir. Fiyat kontrol yükümlülüğü altında belirlenmekte olan ara bağlantı ücretlerine ilişkin pazar paylarına uygun orantıda haberleşme sağlayıcılar arası farklılaştırma yapılması gerekliliğini dile getirmiştir.

Rekabet Kurulu tarafımıza ilettiği görüşlerde, ilk kriter olan *piyasaya giriş önünde yüksek ve geçici olmayan engellerin varlığının* teknik koşullar gereğince var olduğunu, ikinci kriter olan *piyasa yapısının kendiliğinden rekabetçi yapıya kavuşacağına beklenmemesi* koşulunun her haberleşme sağlayıcısının kendi şebekesinde tekel konumunda oluşundan dolayı var olduğunu ve son olarak üçüncü kriterin, *rekabet hukuku kurallarının tek başına uygulanmasının piyasa aksaklıklarını gidermede yetersiz olması* koşulunun, şebekesinde çağrı sonlanan haberleşme sağlayıcıların, ara bağlantı sağlama yolu ile çağrılar üzerinde mutlak hâkimiyet sağlayacaklarından dolayı var olduğunu belirtmektedir. Kurul 36/2009 sayılı Rekabet Yasası'nın ardıl (ex-post) müdahale imkanı tanınması dolayısı ile öncül düzenlemeye ikame edemeyeceği belirtilmiştir.

Kuzey Kıbrıs Turkcell, Kurumumuzun yapmış olduğu Üçlü Kriter testinin ikinci ve üçüncü kriterinin sağlandığı yönündeki değerlendirmeye katılmadığını bildirmiş ve Üçlü Kriter testinde tüm koşulların sağlanması durumunda, haberleşme sağlayıcılara ek yükümlülükler getirilmesi sürecinin başlayabileceğini iddia etmiştir.

Kuzey Kıbrıs Turkcell, ikinci kritere ilişkin vermiş olduğu görüşte, Kurumumuzun vardığı sonuçların uluslararası deneyim ile uyumlu ve aynı çizgide olduğunu altı çizilmektedir. Ancak, konu ile ilgili geleceğe dönük olarak, toptan çağrı sonlandırma pazarı üzerinde 'OTT' bazlı teknolojiler kullanan VoIP hizmetlerinin rekabetçi baskı oluşabileceğinden bahsetmektedir.

Son olarak Kuzey Kıbrıs Turkcell, üçüncü kritere ilişkin vermiş olduğu görüşte ise haberleşme sağlayıcıların, erişim/ara bağlantıyı reddetme, sonlandırma ücretlerinde aşırı fiyatlandırma ve dikey güç aktarımı gibi ayrımcı ve rekabete aykırı uygulamalara başvurabileceği iddia edilirken, Kurum tarafından değerlendirmelere yönelik net bir kanıt veya gelecekte gerçekleşeceğini ortaya koyan açık işaretlere yer verilmediği doğrultusunda görüş belirtmektedir.

Soru 6'ya ilişkin BTHK'nın değerlendirmeleri

Bu soru altında Telsim'in vermiş olduğu ek görüşe ilişkin değerlendirme, işbu piyasa analizi ile eş zamanlı olarak yayımlanan 2014-KR-1-V2.0 referans numaralı "Sabit ve Mobil Şebekede Sonlandırma Ücretleri Kıyaslama Raporu" kapsamında cevaplanmıştır.

İkinci kritere ilişkin olarak "OTT" bazlı alternatif yöntemlerden kaynaklanabilecek potansiyel rekabetçi baskının ancak perakende ve arama pazarlarında ele alınabileceği ancak henüz gelişme aşamasında olan bu hizmetlerin toptan düzeyde çağrı sonlandırma hizmetleri açısından iddia

edilen etkiyi oluşturamadığı değerlendirilmektedir. İlgili hizmetlerin ikame edilebilirliğine ilişkin değerlendirmeler, Soru 2 altında yapılmıştır.

Üçlü Kriter testinin, üçüncü kriteri yine hem ilgili Yasa altında yapılmış olan Tüzüğün 9'uncu maddesinin 2'nci bendinde, hem de Kurum tarafından yayımlanmış bulunan işbu Piyasa Analizinde *“rekabet hukuku kurallarının tek başına uygulanmasının piyasa aksaklıklarını gidermeye yetersiz olması”* olarak belirtilmiştir. Komisyon tarafından yayımlanmış olan 2007/879/EC sayılı Tavsiye Kararında, yaygın ve belli bir süre içerisinde tekrarlanabilen pazar başarısızlıkları ve rekabet karşıtı davranışlara karşı *“rekabet hukukuna göre yapılan ardil müdahale maliyetlerinin yüksek; söz konusu davranışların fazla sıklıkta tekrarlanabiliyor olmasının öncül müdahaleyi ise kaçınılmaz kılacağı”* ifade edilmektedir¹⁵.

Mobil çağrı sonlandırma pazarında sunulan çağrı sonlandırma hizmeti, pazara yeni girebilecek alternatif haberleşme sağlayıcıların faaliyet gösterebilmeleri açısından zorunlu bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır. Pazara yeni girebilecek bir haberleşme sağlayıcısına, hâlihazırda pazarda faaliyet gösteren diğer oyuncularla aynı şartlar altında ara bağlantı sağlanacağına dair herhangi bir kanıt veya anlaşma bulunmamaktadır. Bu sebeple, alternatif haberleşme sağlayıcılar, çağrı sonlandırma hizmetinin sunulması ve bu hizmetin hangi şart ve koşullarda sağlanacağına ilişkin izlenmesi, denetlenmesi ve hatta gerekli görülmesi halinde belirlenmesi de büyük önem taşımaktadır. Bu ise ancak ilgili pazara özgü, geniş kapsamlı, sürekli takip edilen ve gerekli görülmesi halinde anında müdahale edilebilen öncül düzenlemelerle mümkündür. Bunu gerçekleştirebilmek için pazarda dönemsel analiz ve inceleme yapılarak, pazar dinamikleri incelenmeli, düzenli olarak veri toplanarak analiz edilmelidir. Dolayısı ile Avrupa ve Türkiye’de bu sorumluluk, rekabet kurumları yerine ilgili pazarları düzenleyici kurumlarca yürütülmektedir. Sonuç olarak ilgili pazar yapısındaki bozuklukların öncül düzenleme olmaksızın sadece rekabet hukuku kurallarının uygulanması ile giderilebilmesinin mümkün olmadığı değerlendirilmektedir.

Kaldı ki, Rekabet Kurulu’nun tarafımıza ilettikleri kendi görüşlerinde *“rekabet hukuku kurallarının tek başına uygulanmasının piyasa aksaklıklarını gidermeye yetersiz olması”* kriterinin de ara bağlantı hizmeti sağlama yolu ile çağrıyı sonlandıracak olan mobil haberleşme sağlayıcısı teşebbüslere söz konusu çağrılar üzerinde mutlak hâkimiyet imkânı sağlayacağından, ilgili teşebbüslerin hakim konuları belirli uygulamalar ile mobil yönde çağrı başlatan diğer teşebbüsler üzerinde kötüye kullanma olasılığının bulunmakta olduğu yönünde görüş bildirmiştir. Buna ek olarak, 36/2009 sayılı Rekabet Yasası’nın bahse konu hakim konunun kötüye kullanılması hakkındaki eylemleri düzenleyen 6’ncı maddenin ihlalini ihlal nitelikli eyleminin gerçekleşmesi durumunda (ex-post) müdahale imkânı tanınmasından ötürü, ilgili piyasada rekabet hukuku kurallarının öncül düzenlemeyi ikame edemeyeceği ve öncül düzenleme gerekliliği düşüncemiz teyit edilmektedir.

Bildirilen görüşler içerisinde Kuzey Kıbrıs Turkcell, çağrı sonlandırma ücretlerinin belirlenmesinin mobil haberleşme sağlayıcılara bırakılmadığı, bırakılsa bile mevcut piyasa, rekabet ve düzenleyici

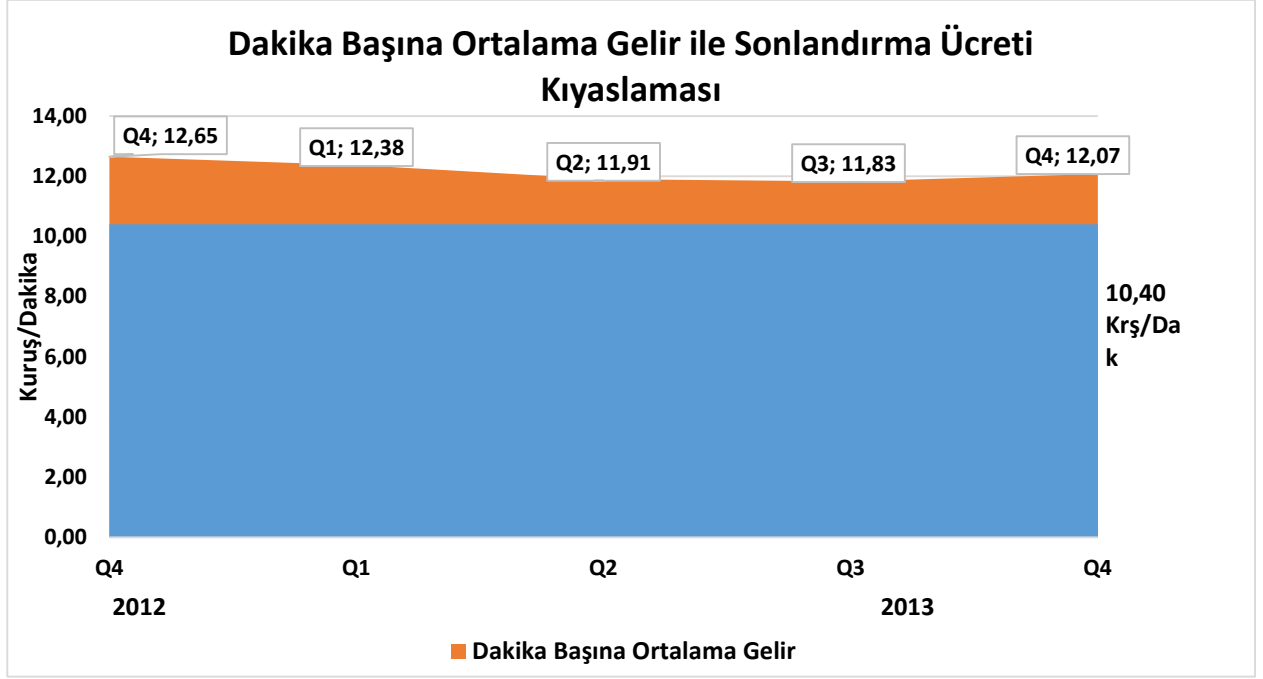
¹⁵ 2007/879/EC, Dibace, prg. 13

ortam şartları altında, şimdiki çağrı sonlandırma ücretlerinin artırılarak aşırı fiyatlandırma yapılmasının mümkün görülmediği iddia etmiştir. Öncelikle, çağrı sonlandırma ücretlerini temel alan bir bakış açısı ile yaklaşıldığı zaman, her haberleşme sağlayıcının mümkün olabilecek en yüksek sonlandırma ücretini belirleyerek, karşı haberleşme sağlayıcıların masraflarını artırmak istemesi doğal karşılanmaktadır. Kurumumuzun üçüncü kriter altında yapmış olduğu değerlendirmede, çağrı sonlandırma ücretlerinin haberleşme sağlayıcılar tarafından artırılma ihtimali yerine, sonlandırma ücretlerinde aşırı fiyatlandırma yapılmasını önceden engelleyici veya hâlihazırda aşırı fiyatlandırma yapılıp yapılmadığını tespit ederek, ücretleri rekabetçi ve maliyetlere dayalı seviyeye çekmek açısından yaklaşılmıştır. Buna karşın, öncül olarak düzenlenen pazarlarda, üçüncü kriterin sağlaması açısından sonlandırma ücretlerinin artacağına kanıtlanması diye bir zorunluluk yokken, mevcut durumda yürürlükte olan çağrı sonlandırma ücretlerinde aşırı fiyatlandırma uygulandığı, 2014-KR-1-V1.0 referans numaralı “Sabit ve Mobil Şebekede Sonlandırma Ücretleri Kıyaslama Raporu” kapsamında hâlihazırda tespit edilmiştir. Buna göre, mobil şebekelerde yürürlükte olan 10,40 Kuruş/Dakikalık sonlandırma ücretinin, ‘BU-LRIC’ hesaplama yöntemi kullanan ülkelerin sonlandırma ücretleri ortalamasından 3,4 kat (3,05 Kuruş/Dakika), Avrupa ortalama sonlandırma ücretinden 2,4 kat (4,37 Kuruş/Dakika) ve Türkiye ortalama sonlandırma ücretinden 3,9 kat (2,68 Kuruş/Dakika) fazla olduğu gözlemlenmektedir.

Bunun yanında, çağrı sonlandırma ücretlerinde aşırı fiyatlandırma uygulamasının oluşunu incelemek adına, çağrı başına ortalama gelirin içerisinde yer alan çağrı sonlandırma fiyatlandırılmasına bakılabilir. Bilindiği üzere ortalama bir çağrının ücreti içerisinde yer alan bileşenlerin arasında, çağrı sonlandırma ücreti yanında, çağrı başlatma ücreti de bulunmaktadır. Şebeke içi haberleşmede, bu iki bileşenin benzer maliyetlerde olacağı düşünülebilir. Söz konusu iki temel çağrı maliyetine ek olarak, müşteri hizmetleri, pazarlama, reklamcılık ve faturalama gibi diğer ek hizmetlerin de çağrı maliyeti içerisinde yer alması gerekmektedir. Dolayısıyla, en temel hali dikkate alınacak olursa;

Çağrı Ücreti = Çağrı Başlatma + Çağrı Sonlandırma + Ek Hizmetler

Ülkemizdeki mobil şebekelerin bildirimde bulunduğu ‘ortalama dakika başına gelir’ verilerine bakılacak olursa, rakamın neredeyse tamamına yakın bir oranının çağrı sonlandırma hizmetine ilişkin bedele tekâmül ettiği aşağıdaki Şekil (**Şekil 7**) vasıtası ile görülebilmektedir.

şekil 7: Mobil hizmetlerde dakika başına ortalama gelir ile çağrı sonlandırma ücretinin kıyaslanması

Buna göre mevcut arabağlantı ücretlerinin, gerek kıyaslama yapılan pazarlara nazaran gözle görülür derecede yüksek oluşu, gerekse dakika başına ortalama gelirin neredeyse tamamına tekâmül edişi, aşırı fiyatlandırmanın var olduğu ve çağrı sonlandırma ücretlerinin aşağıya inmesine yönelik ilgili piyasada rekabetçi baskı unsuru bulunmadığına işaret etmektedir. Bu bulgular, Kurumumuz değerlendirmesine göre ve uluslararası örnekler ışığında, üçüncü kriter açısından yeterli kanıt niteliğindedir.

5. Rekabet Seviyesinin Analizi

Yasası'nın birinci kısım genel kurallar başlığı altında 'Etkin Piyasa Gücü (EPG)', "*bir elektronik haberleşme şebekesinin bir operatörünün bireysel olarak veya başkalarıyla birlikte, ilgili elektronik haberleşme piyasasında rakipleri, müşterileri ve nihai olarak, tüketicilerden belirgin ölçüde bağımsız hareket edebilmesine imkân veren ekonomik güç*" olarak tanımlanmaktadır. Kurumumuz, ilgili piyasada faaliyet gösteren EPG'ye sahip haberleşme sağlayıcıları tespit etmek amacı ile "*Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler*" Tüzüğü'nün ilgili bölümleri dikkate almaktadır.

Örnek vermek gerekirse, ilgili piyasadaki pazar payının yanında, kolayca tekrarlanamayan altyapıların kontrolü, teknolojik avantajlar veya üstünlük, finansal kaynaklara kolay ve ayrıcalıklı erişim imkânı, ölçek ekonomisi, kapsam ekonomisi, dikey bütünleşme, gelişmiş dağıtım ve satış ağları ve diğer bölümler sıralanabilir.

Pazar paylarının tespitinde ilgili piyasanın özelliklerine göre; gelir, abone sayısı, kullanıcı sayısı, trafik miktarı, iletim kapasitesi, iletim hattı sayısı gibi veriler uygun ve mevcut olduğu ölçüde kullanılır. Herhangi bir elektronik haberleşme sağlayıcısının pazar payı %50'nin üzerinde olduğu durumlarda, bu piyasada etkin piyasa gücüne sahip olduğu yönünde güçlü ipuçları taşıdığı anlamına gelse de, istisnai durumlar olmaktadır. Dolayısı ile etkin piyasa gücüne sahip haberleşme sağlayıcıların belirlenmesinde sadece ilgili piyasadaki pazar payına bakılmamalı, ayrıca etkin piyasa gücüne sahip olunmasına katkıda bulunan diğer faktörlere de bakılmalıdır.

Yukarıda kısaca belirtilmiş olan bölümler, aşağıda daha detaylı olarak irdelenmektedir.

5.1 Pazar Payları

Pazarda EPG'ye sahip bir haberleşme sağlayıcının olup olmadığı değerlendirilirken temel alınan husus, ilgili haberleşme sağlayıcının tek başına ya da başka bir haberleşme sağlayıcıyla birlikte pazardaki ekonomik parametreleri belirleyebilme gücüdür. Avrupa Komisyonu uygulamalarında %25'in üzerinde pazar payı olmayan haberleşme sağlayıcıların söz konusu pazarda (tek başına) EPG'ye sahip olması genellikle olasılık dışı görülmektedir. Tek başına EPG'nin genellikle haberleşme sağlayıcıların %40'ın üzerinde pazar payına sahip olduğu durumlarda ortaya çıktığı kabul edilmekle birlikte daha düşük pazar paylarında da EPG'nin bulunabileceği ifade edilmektedir.¹⁶ Bununla birlikte, istisnai durumlar hariç genellikle yüksek orandaki (%50'nin üzerindeki) pazar payına sahip bir haberleşme sağlayıcının bulunması durumunda söz konusu haberleşme sağlayıcı EPG'ye sahip haberleşme sağlayıcı olarak belirlenmektedir.

Günümüzün teknolojik koşul ve olanaklarında çağrı sonlandırma hizmetinin bir alternatifinin olmaması nedeniyle çağrıyı başlatan taraf, çağrıyı daha ucuz bir ücretle sonlandıracak bir haberleşme sağlayıcı seçememekte ve herhangi bir düzenlemenin olmaması durumunda aranan

¹⁶ Commission guidelines on market analysis and the assessment of significant market power under the Community regulatory framework for electronic communications networks and services, 2002/C, 165/03 page 75.

tarafın istediği çağrı sonlandırma ücretini ödemek zorunda kalmaktadır. Diğer bir ifade ile her bir haberleşme sağlayıcı kendi şebekesinde sonlandırdığı çağrılar için %100 pazar payına sahiptir. Çünkü söz konusu haberleşme sağlayıcının abonelerine ulaşılabilmesi için çağrının o haberleşme sağlayıcının şebekesinde sonlandırılması gerekmektedir. Bu nedenle, her bir mobil haberleşme sağlayıcı kendi şebekesinde çağrı sonlandırma anlamında tekel konumundadır. Mevcut durumda, ülkemizde faaliyet gösteren iki mobil haberleşme sağlayıcısı olmakla birlikte, gelecekte mobil elektronik haberleşme pazarına yeni haberleşme sağlayıcıların girmesi durumunda, bu haberleşme sağlayıcıların da çağrı sonlandırma pazarında %100 pazar payına sahip olacağı değerlendirildiğinden, söz konusu haberleşme sağlayıcılar ileriye dönük bir bakış açısıyla bu kapsamda değerlendirilmiş olup, piyasa analizi dokümanının ilerleyen bölümlerinde 'diğer mobil haberleşme sağlayıcılar' olarak nitelendirilmişlerdir.

5.2 Pazara Giriş Kolaylığı ve Potansiyel Rekabet

Genel olarak pazara yeni girecek potansiyel haberleşme sağlayıcıların olması, pazarda bulunan diğer haberleşme sağlayıcıların pazar gücünün kullanımını kısıtlayan bir faktördür. Ancak, mobil çağrı sonlandırma pazarı kapsamında aranan şebekede gerçekleştirilecek olan mobil sonlandırma hizmetini verebilecek söz konusu haberleşme sağlayıcı dışında potansiyel başka bir mobil haberleşme sağlayıcı bulunmamaktadır. Bu durum, mobil çağrı sonlandırma pazarında arz ikamesinin olmamasından kaynaklanmaktadır. Diğer bir ifadeyle, haberleşme sağlayıcı tarafından sunulan mobil çağrı sonlandırma hizmetinin alternatifinin bulunmaması nedeniyle kısa ve orta vadede bu pazarda potansiyel rekabetin oluşmayacağı değerlendirilmektedir.

Dolayısıyla, mobil çağrı sonlandırma pazarında herhangi bir düzenlemenin olmaması durumunda hem talep hem de arz yönlü ikame imkânının bulunmaması nedeniyle her bir haberleşme sağlayıcının çağrı sonlandırma ücretleri üzerinden aşırı kâr elde etme mantığıyla hareket ederek çağrı sonlandırma ücretlerini yükseltebileceği düşünülmektedir. İşletmecilerden herhangi birisinin çağrı sonlandırma ücretini yükseltmesi ve diğer haberleşme sağlayıcıların bu fiyat artışını izlemesiyle mobil çağrı sonlandırma ücretleri bir bütün olarak artabilecektir. Fiyat artışına bağlı olarak ortaya çıkabilecek bu gibi durumların yanı sıra haberleşme sağlayıcılar tarafından ara bağlantı yapmayı reddetme ya da makul olmayan koşullar öne sürme gibi fiyat dışı manipülasyonlar da söz konusu olabilecektir.

5.3 Kolayca Tekrarlanamayan Altyapıların Kontrolü

Herhangi bir haberleşme sağlayıcının kolayca kurulamayan bir altyapıya sahip olması, haberleşme sağlayıcının ilgili pazarda tek başına belirli bir Pazar gücüne sahip olabileceği anlamını taşımaktadır. Söz konusu altyapının yeniden kurulamaması teknik, ekonomik ve hukuki nedenlerden kaynaklanabilmektedir. Ülkemizde faaliyet gösteren iki mobil haberleşme sağlayıcı da altyapılarını kurarak Lisans Sözleşmeleri kapsamında K.K.T.C.'nin nüfusunun en az %95'ini kapsar hale gelmişlerdir. Ülkemizin coğrafi koşulları düşünüldüğünde pazara yeni girecek bir haberleşme sağlayıcının kendi altyapısını kurmasının önünde herhangi bir hukuki engel olmasa bile bunun büyük bir maliyet oluşturacağı ve ekonomik olarak mevcut şebeke yapısının

tekrarlanmasının çok zor olacağı değerlendirilmektedir. Ayrıca, frekans tahsisi gibi pazardaki haberleşme sağlayıcı sayısını doğal olarak sınırlandıran teknik etkenler de göz önüne alındığında mobil haberleşme sağlayıcıların altyapılarının tekrarlanmasının kısa vadede mümkün olmadığı değerlendirilmektedir.

5.4 Dengeleyici Alıcı Gücünün Düşüklüğü veya Olmaması

İlgili pazarda faaliyet gösteren haberleşme sağlayıcıların müşterilerden bağımsız hareket edebilme gücüne sahip olması, söz konusu haberleşme sağlayıcıların pazar gücünü artırıcı bir sonuç doğurmaktadır. Buna karşın, pazarda belirli bir seviyede pazarlık gücüne sahip müşterilerin bulunması, ilgili pazarda faaliyet gösteren haberleşme sağlayıcıların bağımsız şekilde hareket edebilme kabiliyetini kısıtlamaktadır. Bu itibarla mobil çağrı sonlandırma pazarı kapsamında aşırı sonlandırma ücretlerinin belirlenmesi serbestliğini kısıtlayabilecek dengeleyici alıcı gücü son kullanıcılar ve diğer haberleşme sağlayıcılar açısından değerlendirilebilecektir.

Dengeleyici alıcı gücü son kullanıcılar açısından incelendiğinde; *'Arayan Taraf Öder'* prensibi çerçevesinde aranan tarafın arayan tarafın ödediği çağrı sonlandırma ücretiyle ilgilenmediği ya da bilgi sahibi olmadıkları göz önüne alındığında, bu hususun son kullanıcıların sonlandırma ücretleri üzerinde baskı oluşturmadığı değerlendirilmektedir.

Çağrı sonlandırma hizmetinin alıcısı konumundaki diğer haberleşme sağlayıcılar çağrı sonlandırma hizmetini sunan haberleşme sağlayıcının ücretleri üzerinde bir baskı oluşturabilir. Bu baskının derecesi ise, alıcı konumundaki Mobil haberleşme sağlayıcıların pazar paylarına, ortaya çıkan trafik miktarlarına bağlı olarak değişmektedir. Bununla birlikte, haberleşme sağlayıcıların sahip oldukları alıcı güçlerini kullanarak şebekelerini birbirleri ile irtibatlandırmamaları düşünülemeyeceğinden ve ayrıca düzenleyici çerçevenin de etkisiyle şebekelerin birbirleri ile irtibatlandırılmamalarının söz konusu olamayacağı nedeniyle, haberleşme sağlayıcıların birbirlerine karşı dengeleyici alıcı güçleri de rekabetçi seviyede çağrı sonlandırma ücretlerinin uygulanması hususunda yeterince etkili olmamaktadır.

Dolayısıyla, mobil çağrı sonlandırma pazarında Etkin Piyasa Gücüne sahip haberleşme sağlayıcıların bulunup bulunmadığının tespiti için ele alınan pazar payı, pazara giriş kolaylığı ve potansiyel rekabetin yokluğu, kolayca tekrarlanamayan altyapıların kontrolü ve dengeleyici alıcı gücü gibi kriterler göz önünde bulundurulduğunda, ilgili pazardaki rekabet seviyesinin oldukça düşük olduğu değerlendirilmektedir.

5.5 Geleceğe Dönük Değerlendirme

Pazar tanımı bölümünde de açıklanıp irdelendiği üzere, mobil çağrı sonlandırma hizmetine toptan seviyede arz veya talep yönlü ikame edebilecek hizmet bulunmamaktadır. Ayrıca Kurumun sahip olduğu görüşe göre, mobil haberleşme sağlayıcısının ilgili piyasada (mobil çağrı sonlandırma pazarı) sahip olduğu tekel gücünü ve mevcut piyasa dinamiklerini etkileyecek bir teknolojik değişimin, raporlama ve izleme süresi boyunca gerçekleşmesi beklenmemektedir.

5.6 EPG'ye Sahip Haberleşme Sağlayıcıların Belirlenmesi

Ülkemizde mobil elektronik haberleşme hizmetleri alanında çağrı sonlandırma pazarı içerisinde yapılan değerlendirme sonucunda, bu pazarda faaliyet gösteren iki mobil şebeke haberleşme sağlayıcısının çağrı sonlandırma pazarında %100 pazar payına sahip olduğu ve ne şu anda ne de yakın gelecekte, arz/talep yönlü ikame hizmetinin bulunmadığı tespit edilmiştir.

Bahsi geçen haberleşme sağlayıcılar kendi şebekelerinde çağrı sonlandırma hizmetlerinde tekel gücüne sahiptir. Ayrıca, pazara girmesi muhtemel diğer haberleşme sağlayıcıların da kendi şebekelerindeki çağrı sonlandırma hizmetlerinde tekel gücüne sahip olacaklardır. Dolayısıyla, Yasa'nın ilgili maddeleri, bu Yasa altında yayımlanmış olan "Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler" Tüzüğü ve geçmiş bölümlerde tartışılan unsurlar ışığında, mobil şebekede hizmet sunan haberleşme sağlayıcılar olan Kuzey Kıbrıs Turkcell, KKTC Telsim ve mobil çağrı sonlandırma hizmeti sunabilecek diğer mobil haberleşme sağlayıcıların, mobil çağrı sonlandırma pazarında EPG'ye sahip haberleşme sağlayıcılar olduğu tespit edilmiştir.

SORU 7

Şebekesinde çağrı sonlanan her bir mobil haberleşme sağlayıcının mobil çağrı sonlandırma pazarında EPG'ye sahip olduğu değerlendirmesine katılıyor musunuz? Görüşlerinizi gerekçeleriyle birlikte ifade ediniz.

Soru 7'ye ilişkin görüşler

Soru ile ilgili olarak Kurumumuzun yapmış olduğu değerlendirmelere ilişkin sunulan cevaplarda, Rekabet Kurulu ve Telefon Dairesi tespitlere katıldıklarını ifade etmişlerdir.

Telsim, yapı itibari ile çağrı sonlandırma hizmetinde her mobil şebeke işletmecisinin EPG olduğunu kabul ederken, KKTC'de Avrupa ülkelerindeki MVNO¹⁷ işletmecilerinin pazarda oluşu durumunun eksikliğini neden göstererek mobil çağrı sonlandırma pazarının tüm haberleşme sağlayıcıların şebekelerini kapsayacak şekilde tanımlanması gerektiğini iddia etmektedir. Ayrıca şebekeler arası trafik farkından kaynaklanarak, şebekeler arası sonlandırılan dakika miktarının farklı oluşu nedeni ile çağrı sonlandırma ücretleri arasında da haberleşme sağlayıcılar arası farklılaştırma (asimetri) uygulanmasını talep edilmektedir.

Kuzey Kıbrıs Turkcell ise yapmış olduğu değerlendirmede gelişen 'OTT' VoIP teknolojileri nedeni ile her haberleşme sağlayıcının kendi ses şebekesi üzerinde tek kontrol sahibi olmasının, otomatik olarak çağrı sonlandırmada EPG'ye sahip olduğu anlamına gelmeyebileceğini belirtmiştir.

Soru 7'ye ilişkin BTHK'nın değerlendirmeleri

KKTC'de MVNO işletmecilerinin eksikliğini neden göstererek pazarın tüm haberleşme sağlayıcıların şebekelerini kapsayacak şekilde tanımlanması gerektiği ve pazar tanımının her bir

¹⁷ Mobile Virtual Network Operatör (Sanal Mobil Şebeke Operatörü)

haberleşme sağlayıcının kendi şebekesi yerine tüm haberleşme sağlayıcıları içeren tek bir pazar olarak değiştirilmesine yönelik görüşlere katılmak mümkün görülmemektedir. Bununla birlikte söz konusu değerlendirmelere ilişkin ayrıntılı açıklamalar Bölüm 2/3 ve Soru 1 altında yer almaktadır.

Telsim tarafından talep edilen sonlandırma ücretlerinin, haberleşme sağlayıcılar arası farklılaştırma uygulanması ile ilgili değerlendirmelere 2014-KR-1-V2.0 referans numaralı "Sabit ve Mobil Şebekede Sonlandırma Ücretleri" Kıyaslama Raporu'nda yer verilmiştir.

Kuzey Kıbrıs Turkcell tarafından verilen görüşe cevaben, işbu piyasa analizi kapsamında değerlendirilen hizmet; her bir mobil operatörün kendi şebekesinde sonlandırdığı çağrılardır. Ayrıca, görüşe, Bölüm 2/3 ve Soru 2'ye ilişkin değerlendirmelerde yer verilmiştir.

6. EPG'ye Sahip Haberleşme Sağlayıcılarına Getirilecek Yükümlülükler

İlgili pazarda EPG'ye sahip haberleşme sağlayıcının tespit edilmesi, söz konusu pazarda etkin rekabetin bulunmadığının bir kanıtı olmakta ve yapılan piyasa analizinde ulaşılan sonuçlara göre etkin rekabetin tesisi ve devamı açısından gerekli görülen tedbirlerin alınması gerekmektedir. Bu bağlamda, ilk olarak incelenen pazarda rekabet ihlaline yol açabilecek uygulamaların değerlendirilmesi, getirilecek düzenleyici tedbirlerin tespiti açısından önem arz etmektedir.

Genel anlamda rekabet politikaları çerçevesinde haberleşme sağlayıcıların rekabeti kısıtlayıcı uygulamaları temelde rakipleri dışlayan fiyat dışı uygulamalar (düşük kalitede hizmet sunma, erişim taleplerini reddetme ya da erteleme taktikleri uygulama gibi) ile fiyata dayalı uygulamaların (fiyat sıkıştırması, yıkıcı fiyatlandırma, fiyat ayrımcılığı gibi) yanı sıra son kullanıcıların aleyhine uygulamalar (aşırı fiyat belirleme, düşük kalite gibi) olarak da ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda EPG'ye sahip haberleşme sağlayıcının ilgili toptan pazarda sahip olduğu pazar gücünü EPG'ye sahip olmadığı bir başka pazara kaydırarak rekabet ihlaline sebebiyet vermesi, ilgili pazara giriş engeli oluşturması veya ilgili pazardaki gücünü kullanarak fiyat sıkıştırması ya da aşırı fiyat uygulaması ve düşük kalitede hizmet sunması gibi hususlar yer almaktadır. Dolayısıyla, mobil çağrı sonlandırma gibi toptan pazarlarda ortaya çıkabilecek rekabet problemleri de hem son kullanıcı hem de rakipler açısından olumsuz etkiler taşıyabilmektedir.

Hâlihazırda mobil çağrı sonlandırma pazarında her haberleşme sağlayıcı kendi şebekesinde %100 pazar payına sahiptir. Bu itibarla, hem mobil çağrı sonlandırma pazarında hem de perakende mobil hizmetlerde faaliyet gösteren mobil haberleşme sağlayıcıların, mobil çağrı sonlandırma pazarında sahip oldukları pazar gücünü kullanarak perakende pazarda rakipleri ya da alternatif haberleşme sağlayıcıları dışlayıcı politikaları izlemeleri muhtemeldir. Bu kapsamda, mobil çağrı sonlandırma pazarında EPG'ye sahip olan haberleşme sağlayıcının müşterileri olan haberleşme sağlayıcılara (aynı zamanda perakende pazarda rakipleri olan haberleşme sağlayıcılara) aşırı fiyatla ve/veya düşük kalitede çağrı sonlandırma hizmeti sunmak istemesi de muhtemeldir.

Yukarıda da yer verildiği üzere, mobil çağrı sonlandırma pazarında EPG'ye sahip olan haberleşme sağlayıcıların uygulayabilecekleri rekabeti kısıtlayıcı uygulamalara aşağıda kısaca değinilmektedir:

Fiyat dışı uygulamalar:

Çağrı sonlandırma pazarında EPG'ye sahip olan haberleşme sağlayıcı, pazara yeni giren rakipleri ile ara bağlantı yapmayı reddederek, yeni haberleşme sağlayıcıların abone kazanmasını engelleme yolunu seçebilmektedir. Ayrıca, ilgili pazarda EPG'ye sahip olan haberleşme sağlayıcı ara bağlantı yapmayı reddetmek yerine yapılan ara bağlantının kalitesini düşürmek, aşırı fiyatla sunmak, ayrımcılık yapmak ya da çağrıyı göndermekten imtina etmek gibi diğer rekabet ihlali uygulamalarıyla rakiplerini zor durumda bırakma yolunu uygulayabilmektedir.

Fiyata dayalı uygulamalar:

Çağrı sonlandırma pazarında EPG'ye sahip olan haberleşme sağlayıcı aşırı fiyat, fiyat sıkıştırması ve fiyat ayrımcılığı gibi fiyata dayalı çeşitli uygulamalarla rakiplerini pazarın dışına itebilmektedir. Söz gelimi, çağrı sonlandırma kapsamında her haberleşme sağlayıcı kendi şebekesi üzerinde EPG'ye sahip olduğundan, anılan haberleşme sağlayıcıların aynı zamanda rakipleri olan müşterilerine sundukları çağrı sonlandırma hizmetleri için aşırı fiyat uygulamaları söz konusu olabilmektedir. Ayrıca, ilgili pazarda EPG'ye sahip olan haberleşme sağlayıcıların toptan ücretleri yüksek belirleyebilecekleri gibi, perakende ücretleri düşük belirleyerek rakip haberleşme sağlayıcıların faaliyetlerini devam ettirebilmeleri için yeterince fiyat marjı bırakmamaları da mümkün olabilmektedir.

Öte yandan, mobil haberleşme sağlayıcılar çağrı sonlandırma pazarında sahip oldukları güçlerini kullanarak perakende pazarda rakiplerini zor durumda bırakabilecek şekilde fiyat ayrımcılığı yapabilmektedirler. EPG'ye sahip haberleşme sağlayıcı rakiplerine, kendisine sağladığı koşullarla çağrı sonlandırma hizmeti sağlamayacak olursa diğer haberleşme sağlayıcıların şebekeler arası tarifesi artacaktır. Bu kapsamda, şebeke içi (on-net) tarifeler ile şebekelerarası (off-net) tarifeler arasındaki fark daha da açılabilir. Ayrıca, birbirine benzer şebeke ve maliyet yapısına sahip haberleşme sağlayıcıların çağrı sonlandırma ücretlerini karşılıklı olarak çok yüksek veya çok düşük belirleyerek pazardaki diğer haberleşme sağlayıcıları zor durumda bırakmaları halinde haberleşme sağlayıcılar arasında örtülü anlaşmanın varlığından söz edilebilmektedir.

Yukarıda yer verilen rekabet problemlerinin; rakiplerin maliyetlerinin artırılması, satışlarının kısıtlanması ve pazarın dışına itilmesi gibi çeşitli etkileri olabilecektir. Bu bağlamda, yukarıda bahsedilen rekabet problemlerine yol açabilecek piyasa koşullarının önüne geçilmesini teminen piyasa analizinin yapılması, etkin piyasa gücüne sahip haberleşme sağlayıcıların belirlenmesi ve buna bağlı olarak etkin piyasa gücüne sahip haberleşme sağlayıcılara yükümlülük getirilmesi gerekmektedir.

Bu kapsamda, örneğin mobil çağrı sonlandırma ücretlerine tarife kontrol yükümlülüğünün getirilmesiyle haberleşme sağlayıcıların çağrı sonlandırma ücretlerini karşılıklı olarak çok yüksek veya çok düşük belirleyebilmelerinin önüne geçilebilecek; dolayısıyla örtülü anlaşma gibi rekabeti kısıtlayıcı uygulamaların öncül düzenlemeler yoluyla giderilmesi gerçekleştirilebilir.

Dolayısıyla, bu bölümde, önceki bölümlerde yapılan rekabet analizi neticesinde mobil çağrı sonlandırma pazarında EPG'ye sahip oldukları tespit edilen haberleşme sağlayıcılara yönelik olarak pazarda görülmesi muhtemel rekabet problemleri ile orantılı düzenleyici tedbirlerin belirlenmesi gerekmektedir.

6.1 Erişim ve/veya Ara bağlantı Sağlama Yükümlülüğü

Yasa'da 'ara bağlantı' kavramı, *"bir haberleşme sağlayıcının kullanıcılarının aynı veya bir başka haberleşme sağlayıcının kullanıcılarıyla haberleşmesini veya bir başka haberleşme sağlayıcının sağladığı hizmetlere erişmesini temin etmek için aynı veya farklı haberleşme sağlayıcılar*

tarafından kullanılan elektronik haberleşme şebekelerinin fiziksel ve mantıksal olarak birbirine bağlanması” şeklinde tanımlanmaktadır.

İlgili Yasa altında yapılmış olan “Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler” Tüzüğü’nün 12’nci maddesinin (5)’inci fıkrasına göre “Kurum ilgili bir piyasada etkin piyasa gücüne sahip olduğunu tespit ettiği herhangi bir haberleşme sağlayıcısına; bu Tüzüğün 6’ncı maddesi ile belirlenen erişim kapsamındaki bileşenlere 7’nci madde ile belirlenen koşullar doğrultusunda erişim yükümlülüğü getirebilir”. Bu itibarla Kurum, ilgili mevzuat çerçevesinde, ilgili pazarda EPG’ye sahip haberleşme sağlayıcıları ara bağlantı yükümlüsü olarak belirleyebilecektir. Dolayısıyla ara bağlantı sağlama yükümlülüğü kapsamında, mobil elektronik haberleşme pazarında hizmet sunan haberleşme sağlayıcıların, sunmakta oldukları hizmetleri ya da şebeke bileşenlerini düzenlenmiş fiyatlar ve şartlar üzerinden perakende piyasalarda rakipleri olan ya da söz konusu hizmeti talep eden diğer haberleşme sağlayıcılara sunmaları gerekmektedir.

Ara bağlantı yükümlülüğü getirilmesinin teorik gerekçeleri arasında, elektronik haberleşme sektöründe şebekeler arasında ara bağlantı olmaması durumunda abonelerin şebeke içi iletişim ile sınırlı tutulması bulunmaktadır. Bu durum ise, haberleşme sağlayıcının rekabete aykırı şekilde şebeke dışıllığından istifade etmesine neden olmaktadır.

Teknik olarak çağrı sonlandırma hizmetlerinin arz ve talep ikamesinin bulunmadığı ve buna bağlı olarak da mobil haberleşme sağlayıcıların kendi şebekelerinde sonlandıracakları çağrılar üzerinde tekel gücüne eşdeğer bir piyasa gücüne sahip oldukları dikkate alındığında, diğer haberleşme sağlayıcıların abonelerine sağlayacakları elektronik haberleşme hizmetlerinde çağrı sonlandırma hizmetleri zorunlu unsur kapsamında değerlendirilebilecektir. Söz konusu hizmetlerin zorunlu unsur niteliğini haiz olmasından ötürü bu hizmetlerin mobil elektronik haberleşme sektöründe faaliyet gösteren tüm mobil haberleşme sağlayıcılar tarafından sunulması gereklilik arz etmektedir.

Kendisine ara bağlantı sağlama yükümlülüğü getirilmiş EPG’ye sahip haberleşme sağlayıcıların düzenlemeye konu olan hizmetlerin sunulmasında direnç gösterdikleri de görülebilmektedir. Bu direnç kendini uygulamalarda ayak direme, test prosedürlerini uzatarak hizmetin verilmesini sürüncemede bırakma ve teknik imkânsızlıklar öne sürme gibi davranışlarla kendini göstermektedir ki, bu türden davranışların anlaşma yapmayı reddetme kapsamındaki rekabete aykırı davranışlar arasında değerlendirilmesi de mümkündür. Bu nedenle ara bağlantı sağlama yükümlülüğünün sağlıklı bir şekilde işlerlik kazandırılmasını teminen ayrımcılık yapmama ve şeffaflık yükümlülükleri gibi tamamlayıcı yükümlülüklerle de ihtiyaç duyulabilmektedir. Ayrıca, mobil çağrı sonlandırma kapsamında ara bağlantı sağlama yükümlülüğünün uygulama esaslarının şeffaf ve ayırım gözetmeyecek şekilde izlenebilmesini teminen referans ara bağlantı teklifi hazırlama ve yayımlama yükümlülüğü gerekebilecektir.

Bu çerçevede, mobil çağrı sonlandırma pazarı kapsamında ilgili mevzuat dikkate alındığında ve yukarıda bahsi geçen rekabet ihlallerinin ortaya çıkabileceği düşünüldüğünde, mobil şebekede hizmet sunan haberleşme sağlayıcılar ve diğer mobil haberleşme sağlayıcılara ara bağlantı sağlama yükümlülüğünün getirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

6.2 Ayrımcılık Yapmama Yükümlülüğü

Yasa'nın 36'ncı maddesi altında yer alan 'İlave Yükümlülükler' cetvelinin, Kısım B 'ayrımcılık yapmama yükümlülükleri' içerisinde "Kurum, ara bağlantı ve/veya erişimle ilgili olarak, ayrımcılık yapmama yükümlülükleri koyabilir" hükmü yer almaktadır. Buna ilaveten, ilgili Yasa altında yapılmış olan "Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler" Tüzüğü'nün 12'nci maddesinin (3)'üncü fıkrasına göre "Kurum ilgili bir piyasada etkin piyasa gücüne sahip olduğunu tespit ettiği herhangi bir haberleşme sağlayıcısına; başka haberleşme sağlayıcılarına hizmet vermesinin söz konusu olduğu durumlarda, kendi hizmetleri için veya bağlı kuruluşlarının veya ortaklarının hizmetleri için sağladığı şartlar ve kaliteyle eşdeğer şartlar uygulaması, hizmet sunması ve bilgi sağlaması yükümlülüklerini getirebilir" ifadesi yer almaktadır.

Bu anlamda pazarda etkin rekabet ortamının sağlanması açısından ayrımcılık yapmama yükümlülüğü büyük önem taşımaktadır. Ayrımcılık yapmama yükümlülüğü, EPG'ye sahip haberleşme sağlayıcının benzer ürünler sunmakta olan diğer haberleşme sağlayıcılara benzer durumlarda eşit şartlar uygulaması ve diğer haberleşme sağlayıcılara kendine sunduğu hizmetlere eşdeğer kalite ve koşullarda hizmet sağlamasının temin edilmesine yöneliktir. Bu şekilde getirilen ayrımcılık yapmama yükümlülüğü ile ara bağlantı talebinde bulunan üçüncü kişilerin, yükümlü haberleşme sağlayıcının kendi ya da birimleri veya iştirakleri ile aynı koşullarda hizmet alabilmeleri sağlanmış olmaktadır. Dolayısıyla ayrımcılık yapmama yükümlülüğü getirilmiş tüm EPG'ye sahip haberleşme sağlayıcılar, diğer tüm haberleşme sağlayıcılara aynı koşullarda hizmet sunmak zorunda olacaktır.

Bu çerçevede, mobil çağrı sonlandırma pazarı kapsamında ilgili mevzuat dikkate alındığında ve yukarıda bahsi geçen rekabet ihlallerinin ortaya çıkabileceği düşünüldüğünde, mobil şebekede hizmet sunan haberleşme sağlayıcılar ve diğer mobil haberleşme sağlayıcılara ayrımcılık yapmama yükümlülüğünün getirilmesi gerekmektedir.

6.3 Şeffaflık Yükümlülüğü

Yasa'nın 36'ncı maddesi altında yer alan 'İlave Yükümlülükler' cetvelinin, Kısım A 'şeffaflık yükümlülükleri' içerisinde "Kurum, haberleşme sağlayıcılarından, muhasebe bilgileri, teknik özellikler, şebeke özellikleri, sağlama ve kullanım şartları ve fiyatlar gibi, belirlenmiş bilgileri duyurmalarını talep eden, ara bağlantı ve/veya erişimle ilgili şeffaflık yükümlülükleri koyabilir" hükmü yer almaktadır.

Buna ilaveten, ilgili Yasa altında yapılmış olan "Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler" Tüzüğü'nün 12'nci maddesinin (2)'nci fıkrasına göre "Kurum ilgili bir piyasada etkin piyasa gücüne sahip olduğunu tespit ettiği herhangi bir haberleşme sağlayıcısına; muhasebe bilgileri, teknik özellikler, şebeke özellikleri, sağlama ve kullanım şartları ve fiyatlar gibi, belirlenmiş bilgileri kamuoyuna duyurmalarını talep eden, ara bağlantı ve/veya erişimle ilgili şeffaflık yükümlülükleri koyabilir." ifadesi yer almaktadır.

Bu itibarla en temel anlatımla şeffaflık yükümlülüğü, erişim ve ara bağlantı hususlarında haberleşme sağlayıcıların muhasebe bilgisine, teknik ayrıntılara, şebeke özelliklerine ve kullanım ile hizmet sunumuna ilişkin koşullar ve fiyatlara ilişkin verilerin ilgili taraflara şeffaf bir şekilde açıklanmasıdır. Dolayısıyla, şeffaflık yükümlülüğünün getirilmesi ile birlikte pazara yeni girecek haberleşme sağlayıcıların doğru öngörüler içinde bulunmalarının yanında haberleşme sağlayıcılar arasında ortaya çıkabilecek olası anlaşmazlıkların önüne geçilmesi de temin edilmiş olacaktır.

Ayrıca, şeffaflık yükümlülüğü ile erişim ve ara bağlantıya ilişkin verilerin şeffaf hale gelmesinin sağlanması dolayısıyla şeffaflık yükümlülüğü ve ara bağlantı sağlama arasında doğal bir ilişki olduğu değerlendirilmektedir. Bu doğal ilişkiye benzer nitelikte bir başka ilişki de şeffaflık yükümlülüğü ile hesap ayrımı, referans erişim teklifi hazırlama ve ayrımcılık yapmama yükümlülükleri arasında bulunmaktadır. Şeffaflık yükümlülüğü, rekabete aykırı ayrımcı uygulamaların teşhis edilmesi noktasında ayrımcılık yapmama yükümlülüğünün de doğal olarak tamamlayıcısıdır.

Bu çerçevede, mobil çağrı sonlandırma pazarı kapsamında, ilgili mevzuat dikkate alındığında ve yukarıda bahsi geçen rekabet ihlallerinin ortaya çıkabileceği düşünüldüğünde, mobil şebekede hizmet sunan haberleşme sağlayıcılar ve diğer mobil haberleşme sağlayıcılara şeffaflık yükümlülüğünün getirilmesi gerekmektedir.

6.4 Referans Ara Bağlantı Teklifleri Hazırlama ve Yayımlama Yükümlülüğü

İlgili Yasa altında yapılmış olan “Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler” Tüzüğü’nün 12’nci maddesinin (2)’nci fıkrasının (a) bendine göre “Kurum ilgili bir piyasada etkin piyasa gücüne sahip olduğunu tespit ettiği herhangi bir haberleşme sağlayıcısına, verdiği bükümlü metalik çift yerel ağa ayırık erişim hizmetleri için en az Birinci Cetvel’de yer alan hususları içeren, diğer ara bağlantı veya erişim hizmetlerine yönelik olarak ise en az İkinci Cetvel’de yer alan hususları içeren ve verdiği hizmetlerin piyasa ihtiyaçlarına yönelik bileşenlerine ayrılmış bir referans teklifi yayımlaması yükümlülüğü getirebilir” ifadesi yer almaktadır.

Buna ilaveten, söz konusu yükümlülüğün 2002/19/EC sayılı Erişim Direktifi’nde¹⁸ EPG’ye sahip haberleşme sağlayıcılara getirilecek yükümlülükler arasında müstakil olarak bahsedilmediği, ancak şeffaflık yükümlülüğü kapsamında değerlendirildiği görülmektedir. Bu yükümlülük tek başına işlevselliği haiz olmamakla birlikte ara bağlantı sağlama yükümlülüğü getirilmiş olan mobil haberleşme sağlayıcıların sunacakları hizmetleri hangi şartlarda diğer haberleşme sağlayıcılara sunacaklarına ilişkin şeffaflığı temin etmesi açısından son derece önemlidir. Dolayısıyla referans ara bağlantı teklifleri hazırlama ve yayımlama yükümlülüğünün esasen mobil haberleşme sağlayıcılara getirilmesinin gerektiği düşünülmektedir. Nitekim sektörde rekabetin sağlanması açısından en önemli hizmetlerden birinin ara bağlantı olduğu düşünüldüğünde, tam rekabet ortamının sağlanmasını teminen, sektöre yeni girecek haberleşme sağlayıcılar ya da ilgili hizmeti

¹⁸ Directive 2002/19/EC of the European Parliament and of the Council of 7 March 2002 on access to, and interconnection of, electronic communications networks and associated facilities (Access Directive)
Available at: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:108:0007:0007:EN:PDF>

talep edenler bakımından ara bağlantı koşullarının açık ve net bir şekilde belirlenmesi büyük önem arz etmektedir.

Kurum tarafından onaylanacak olan referans ara bağlantı teklifleri sunulan hizmetin kapsamını belirleyici bir role ve kritik bir öneme sahiptir. Zira referans ara bağlantı teklifinin yayımlanması ile pazara yeni giren haberleşme sağlayıcıların ara bağlantı yükümlüsü haberleşme sağlayıcılar ile yapacakları ara bağlantı anlaşmaları kapsamındaki belirsizlikler asgariye indirilmiş ve ileriye yönelik plan yapabilmeleri sağlanmış olmaktadır. Bu kapsamda ayrımcılık yapmama yükümlülüğünün uygulanmasında önem taşıyan hususların referans ara bağlantı tekliflerinde yer verilmesinin sonlandırma hizmeti alacak haberleşme sağlayıcılara pazarda yeterli rekabet ortamının sağlanması için önemli ve gerekli olduğu değerlendirilmektedir.

Ayrıca, ulusal pazarın ihtiyaçlarına göre, şebeke bileşenlerinin ayrıştırılarak tanımlanması ve ücretler de dâhil olmak üzere ilgili hüküm ve koşulların belirlenmesi gerekmektedir. Dolayısıyla referans tekliflerin, ara bağlantı talebinde bulunan haberleşme sağlayıcıların, talep ettikleri hizmetlerin sağlanması noktasında, kullanılması gerekli olmayan altyapı bileşenleri için ödeme yapmak zorunda bırakılmamalarını sağlayacak ölçüde ayrıntılandırılmış olması önem arz etmektedir. Kurum, ara bağlantı yükümlülüğü kapsamında referans tekliflerde yer alan hükümlerde piyasa koşullarındaki gelişmelere bağlı olarak değişiklik yapabilmektedir.

Sonuç olarak, ilgili mevzuat bağlamında, mobil çağrı sonlandırma pazarında EPG'ye sahip olduğu tespit edilen mobil şebekede hizmet sunan haberleşme sağlayıcılar olan Kuzey Kıbrıs Turkcell ve KKTC Telsim'e, referans ara bağlantı teklifi hazırlama ve yayımlama yükümlülüğünün getirilmesi gerekmektedir.

6.5 Fiyat Kontrolü ve Maliyet Muhasebesi Yükümlülüğü

İlgili Yasa altında yapılmış olan “Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler” Tüzüğü'nün 12'nci maddesinin (6)'ncü fıkrasına göre ‘Fiyat kontrolü ve maliyet muhasebesi’ altında “Kurum ilgili bir piyasada etkin piyasa gücüne sahip olduğunu tespit ettiği herhangi bir haberleşme sağlayıcısına; erişim ve ara bağlantı hizmetlerine ilişkin olarak, kullanıcılar aleyhine aşırı ölçüde yüksek fiyatlar uygulanmasının veya fiyat sıkıştırması yapılabilmesinin mümkün olduğu hallerde; maliyet muhasebesi, erişim ve ara bağlantı hizmetlerinin fiyatlarının maliyete yönelik olması ve fiyat kontrolü yükümlülükleri getirebilir” ifadesi yer almaktadır.

Özellikle yeni haberleşme sağlayıcılar olmak üzere, elektronik haberleşme sektöründe faaliyet gösteren haberleşme sağlayıcılar açısından ara bağlantı ücretlerinin düzeyi önem arz etmektedir. Perakende mobil hizmetlerin sunumunda toptan girdi niteliğinde olması nedeni ile bu ücretlerin yüksek veya düşük belirlenmesi son kullanıcı tarifelerini etkilemektedir. Daha önce de yer verildiği üzere, düzenlemenin yapılmadığı durumlarda EPG'ye sahip haberleşme sağlayıcıların ara bağlantı ücretlerini genellikle yüksek belirleme yönünde eğilimlerinin olduğu; bu hususun da özellikle şebeke içi ve şebeke dışı tarifeler arasındaki dengesizliğe sebep olabileceği değerlendirilmektedir. Bu nedenle genel anlamda ara bağlantı ücretlerinin düzenlenmesi, gerek pazara yeni giren haberleşme sağlayıcıların rekabet edebilecek seviyeye gelmeleri, tüketicilere farklı ve kaliteli

hizmet sunabilmeleri gerekse de ara bağlantı ücretlerinde yaşanacak düşüşün perakende tarifelere de yansıtacağı varsayımıyla tüketicinin daha ucuza hizmet alabilmesinin sağlanması ve böylece tüketici refahının artırılması açısından önem arz etmektedir.

Kaynakların dağıtım etkinliğinin sağlanması¹⁹ açısından mobil çağrı sonlandırma ücretlerinin doğru belirlenmesi önemlidir. Bu şekilde, maliyetleri yansıtan çağrı sonlandırma ücretleri neticesinde piyasada iktisadi anlamda oluşan etkin bir fiyatlandırma yapısı ile çapraz sübvansiyon, fiyat sıkıştırması gibi uygulamaların gerçekleşme olasılığının azalması amaçlanmaktadır. Bu türden rekabete aykırı uygulamaların önüne geçmek için mobil çağrı sonlandırma ücretlerinin maliyetleri yansıtır şekilde belirlenmesi gerekmektedir.

Fiyat kontrolü yükümlülüğünün EPG sahibi haberleşme sağlayıcı üzerindeki etkisi rekabet aksaklığına neden olan problemin büyüklüğü ile orantılı olacaktır. Örneğin rekabet düzeyi EPG sahibi haberleşme sağlayıcının aşırı fiyatlandırma yapmasını önleyecek düzeyde değilse ya da alternatif haberleşme sağlayıcıların erişim hizmetini diğer kaynaklardan karşılayabilme imkânı çok sınırlıysa veya yoksa, fiyat kontrolü yükümlülüğü çerçevesinde haberleşme sağlayıcıya fiyatlarını maliyet esaslı belirleme yükümlülüğü getirilebilecektir. Mobil çağrı sonlandırma hizmetlerinin ikame imkânlarının teknik nedenlerle mevcut olmaması, bu hizmetlere yönelik fiyat kontrolünün de maliyet esaslı yaklaşımla gerçekleştirilmesini gerektirmektedir. Bununla birlikte getirilecek yükümlülüğün kapsamı, ilgili Tüzüğün 11'inci maddesinin 4'üncü fıkrası uyarınca yükümlülükler açısından haberleşme sağlayıcılar arasında farklılaştırma yapılabilecektir. Niteliği itibarıyla değerlendirildiğinde, maliyet esaslı fiyat kontrol yükümlülüğünün, amacına uygun ve orantılı olmasını teminen, mevcut durum itibarıyla mobil şebeke haberleşme sağlayıcılarına getirilmesinin gerektiği düşünülmektedir.

Yasa'ya Ekli Beşinci Cetvel Kısım (D) (2)'nci Maddede *“Kurum, zorunlu tutulan herhangi bir maliyet telafi mekanizması veya fiyatlandırma yönteminin verimliliğe ve sürdürülebilir rekabete hizmet etmesini ve tüketici faydalarını en yüksek seviyeye çıkarmasını sağlar. Bu hususta, Kurum, benzer rekabetçi piyasalarda mevcut olan fiyatları da göz önüne alabilir”* şeklinde ifade kullanılmaktadır. Buna istinaden, çağrı sonlandırma hizmetinin ücretlerine ilişkin net maliyetlerin Kurum bünyesinde bulunmaması ve ilgili piyasadaki kısa dönemde yapılması gereken düzenleme gereksinimi dikkate alınarak, Kurum, işbu piyasa analizi sürecinde fiyat kontrolü yükümlülüğü kapsamında belirlenecek olan çağrı sonlandırma ücretlerini diğer ülkelerdeki uygulamaları uygun ölçüde dikkate alarak belirleyecektir ve EPG olduğu tespit edilen haberleşme sağlayıcılar belirlenecek fiyatı uygulayacaklardır.

Yukarıdaki yükümlülüğe ek olarak, EPG olduğu tespit edilen haberleşme sağlayıcılar, sundukları değişik hizmetlere ait olan net maliyetleri Kurum'a sunmakla yükümlü kılınmışlardır. Bu yükümlülük altında, haberleşme sağlayıcılar tarafından kullanılacak olan maliyet muhasebesi yöntemi, ilgili Yasa altında yapılan *“Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler”* Tüzüğü'nün

¹⁹ allocative efficiency

12'nci Maddesinin (6)'ıncı Fıkrasının (A) Bendine göre 'Uzun Dönem Artan Maliyetler' hesaplama yöntemi olarak belirlenmiştir.

Bu itibarla, mobil çağrı sonlandırma pazarı kapsamında yukarıda bahsi geçen rekabet ihlallerinin ortaya çıkabileceği düşünüldüğünde, ilgili mevzuat çerçevesinde, EPG'ye sahip olduğu tespit edilen mobil şebekede hizmet sunan haberleşme sağlayıcılar olan Kuzey Kıbrıs Turkcell ve KKTC Telsim'e fiyat kontrolü ve Maliyet Muhasebesi yükümlülüklerinin getirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

6.6 Muhasebeyi Ayırma Yükümlülüğü

Mobil haberleşme sağlayıcılarına kendi şebekelerinde tekel konumunda oldukları göz önünde bulundurulduğunda, toplam gelirleri içinde önemli miktarlara sahip olduğu gözlenen çağrı sonlandırma gelirleri nedeniyle diğer haberleşme sağlayıcılara sundukları çağrı sonlandırma ücretlerini olabildiğince yüksek tutma eğiliminde olabilecekleri açıktır. Dolayısıyla, zorunlu unsur niteliğini haiz olan hizmetlerde düzenleyici müdahalelerin de olmaması durumunda kaynakların etkin bir şekilde tahsisinde ciddi güçlükler ortaya çıkabilecektir. Bu nedenle, daha iyi bir kaynak tahsisine neden olacak ve rekabetin tesisine zemin hazırlayacak fiyat yapısının oluşması için, gerekli müdahalenin yapılması gerektiği değerlendirilmektedir.

Bu itibarla, mobil çağrı sonlandırma ücretlerinin maliyetleri yansıtması önemlidir. Nitekim haberleşme sağlayıcılar için hem bir maliyet, hem de gelir unsuru olan ara bağlantı hizmeti ile ilgisi olmayan maliyetlerin kapsama alınmamasının sağlanması ve diğer haberleşme sağlayıcıların almadıkları hizmetin maliyetine katlanmak zorunda bırakılmalarının önüne geçilmesi gerekmektedir. Tek başına ara bağlantı hizmetinin maliyeti, oluşturulacak maliyet modeli ile ortaya konulabilir. Ancak amaç sadece ara bağlantı hizmetinin maliyetinin tespiti değil, söz konusu hizmet dolayısıyla ayrımcılığa yol açılıp açılmadığının denetlenmesi ve ara bağlantının diğer hizmetlerle olan ilişkisinin görülmesi olduğundan, haberleşme sağlayıcının faaliyetlerinin geneline ilişkin detaylı gelir ve maliyet verilerinin derlenmesi için hesap ayırımı yapılması gerekmektedir.

Muhasebeyi ayırma yükümlülüğü, şeffaflık ve ayrımcılık yapmama yükümlülüğünün işlevselliğine destek verirken, tarife kontrolü ve maliyet muhasebesi yükümlülüklerinin uygulanmasına yönelik olarak da getirilebilmektedir. Bu kapsamda, ayrımcılık yapmama ilkesi ile muhasebeyi ayırma yükümlülüğünün birlikte uygulanmasının çapraz sübvansiyona yönelimleri azaltabileceği düşünülmektedir. Bu nedenlerle, muhasebeyi ayırma yükümlülüğünün esasen mobil haberleşme sağlayıcılarına getirilmesinin gerektiği düşünülmektedir.

Bu itibarla, mobil çağrı sonlandırma pazarı kapsamında yukarıda bahsi geçen rekabet ihlallerinin ortaya çıkabileceği düşünüldüğünde, ilgili mevzuat çerçevesinde ilgili pazarda EPG'ye sahip olduğu tespit edilen mobil şebekede hizmet sunan haberleşme sağlayıcılar olan Kuzey Kıbrıs Turkcell ve KKTC Telsim'e muhasebeyi ayırma yükümlülüğünün getirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

6.7 Ortak Yerleşim Yükümlülüğü

İlgili Yasa altında yapılmış olan “Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler” Tüzüğü’nün 12’nci maddesinin (5)’inci fıkrasına göre “Kurum ayrıca etkin piyasa gücüne sahip olduğunu tespit ettiği haberleşme sağlayıcısının elektronik haberleşme sistem ve şebekelerinin bulunduğu arazi ve tesislerinde; diğer haberleşme sağlayıcıların donanımları ve ekipmanları için başta fiziksel ortak yerleşim olmak üzere her türlü ortak yerleşim sağlama yükümlülüğü getirebilir” denilmektedir.

Elektronik haberleşme şebekelerinin yaygın altyapı kurulumunu gerekli kıldığı ve bu yönde yapılacak yatırımların ekonomik açıdan maliyetli, güç ve zaman alıcı olduğu göz önüne alındığında; mevcut altyapıların ya da tesislerin haberleşme sağlayıcılarca paylaşılmasının sağlanması ile elektronik haberleşme hizmetlerinin sunumunda kaynak israfının önlenmesinin ve altyapı kullanımında etkinliğin ve verimliliğin sağlanmasının yanı sıra yatırım ve hizmet maliyetlerinin asgari düzeye indirilmesi teşvik edilerek sürdürülebilir rekabet ortamının oluşturulması, çevrenin korunması ve kamu sağlığı ile güvenliğinin sağlanması söz konusu olabilecektir.

Bu çerçevede, mobil haberleşme sağlayıcıların kablolu/kablosuz iletim tesisleri ile kendi malzeme ve ekipmanlarını diğer haberleşme sağlayıcıların ortak kullanmalarına imkân sağlamak üzere santrallerde bina paylaşımı ve fiziksel ortak yerleşim yapmaları, kaynakların etkin kullanılması ile erişim ve/veya ara bağlantının sağlanması açısından gerekli görülmektedir. Bu nedenler ışığında, ortak yerleşim sağlama yükümlülüğünün mobil haberleşme sağlayıcılarına getirilmesinin gerektiği düşünülmektedir.

Bu itibarla, mobil çağrı sonlandırma pazarı kapsamında yukarıda bahsi geçen rekabet ihlallerinin ortaya çıkabileceği düşünüldüğünde, ilgili mevzuat çerçevesinde, EPG’ye sahip olduğu tespit edilen mobil şebekede hizmet sunan haberleşme sağlayıcılar olan Kuzey Kıbrıs Turkcell ve KKTC Telsim’e ortak yerleşim yükümlülüğünün getirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

SORU 8

Mobil çağrı sonlandırma pazarında etkin rekabetin sağlanması amacıyla belirtilen yükümlülüklerle ilişkin analiz ve tespitlere katılıyor musunuz? Cevabınızı gerekçelendirerek açıklayınız.

Soru 8’e ilişkin görüşler

Soru ile ilgili olarak Kurumumuzun yapmış olduğu değerlendirmelere ilişkin sunulan cevaplarda, Telsim ve Telefon Dairesi tespitlere katıldıklarını ifade etmiştir. Rekabet Kurulu tarafından iletilen görüşlerde, Kurumumuzun yükümlülüklerle ilişkin analiz ve tespitlerine katılım belirtilirken bir takım ek görüş ve katkılarda bulunulmuştur.

Buna göre, rekabet koşullarının müşterilerin bilgi paylaşımı ortamında daha sağlıklı geliştiği öngörülmekte olduğundan, Şeffaflık Yükümlülüğü’nün de ilgili piyasada rekabet ortamının

gelişmesine katkı yapacağı ve getirilecek yükümlülük ile hem pazara gireceklere, hem de hizmet kullanıcılarının öngörülerine yardımcı olabileceği;

Özellikle Erişim ve/veya Ara Bağlantı Sağlama Yükümlülüğü'nün ilgili pazarda haberleşme hizmeti sağlayan teşebbüsler arasında imzalanmış anlaşmanın bir hükmü olmasına rağmen içerisinde pazardaki teşebbüsler tarafından yerine getirilmeme olasılığını dikkate alarak Rekabet Yasasının ihlali olarak değerlendirerek müdahale hakkını saklı tutmakla birlikte Kurumun da söz konusu yükümlülüklerin karşılanmaması durumundaki yaptırımları da tanımlaması;

Ortak Yerleşim Yükümlülüğü'nün uygulanmasını piyasada kaynak israfının önlenmesi ve yeni girişleri teşvik edici/kolaylaştırıcı unsur olması açısından olumlu bulmakla beraber, bahse konu yatırımların pahalı yatırımlar olması nedeniyle bedavacılık sorunu yaratılmasının önlenmesi açısından piyasada mevcut teşebbüslerin yatırım ve diğer ilgili giderlerinin de dikkate alınarak ortak kullanımın fiyatlandırılabilmesine imkân tanınabileceği; ve

Mevcut mobil hizmet sağlayıcıların pazara yeni girecek olan teşebbüslere engel oluşturacak şekilde mevcut teknolojik alt yapıların kullanımına getirilebilecek kısıtlamaların da dikkate alınması gerektiği şeklinde görüş bildirmiştir.

Kuzey Kıbrıs Turkcell, ilgili soru hakkında Kurumumuz tarafından yapılan analiz ve tespitlere katılmamıştır. Kuzey Kıbrıs Turkcell görüşünde Kurum raporunda gerekli analiz ve gerekçelerin yeterince yer almadığını belirterek getirilmesi öngörülen yükümlülükler yalnızca ara bağlantı ücretlerinin yeniden düzenlenmesi ile sınırlı kalmayarak aşağıda belirtilen tüm yükümlülüklerin getirilmesine karşı çıkmıştır.

1. Erişim ve/veya Ara Bağlantı Sağlama Yükümlülüğü,
2. Ayrımcılık Yapmama Yükümlülüğü,
3. Şeffaflık Yükümlülüğü,
4. Referans Ara Bağlantı Teklifleri Hazırlama ve Yayımlama Yükümlülüğü,
5. Fiyat Kontrolü ve Maliyet Muhasebesi Yükümlülüğü,
6. Muhasebeyi Ayırma Yükümlülüğü,
7. Ortak Yerleşim Sağlama Yükümlülüğü

Kuzey Kıbrıs Turkcell, etki analizleri çerçevesinde ilgili pazarda rekabet sorunu olduğunu ve alınan önlemler doğrultusunda rekabet sorununun giderileceğinin yeterli analize dayandırılmadığını savunmuştur. Buna ek olarak, ilgili Yasa altında yapılmış olan Tüzüğün 9'uncu Maddesinin 2'nci bendi kapsamında, Üçlü Kriter testinin koşullarının sağlanması durumunda EPG'ye sahip haberleşme sağlayıcılara ek yükümlülüklerin getirilebileceği fakat Kurumumuz tarafından yayımlanan Piyasa Analizinde yapılmış olan değerlendirmeye katılmadığından dolayı bu koşulların uygunluğunun sağlanmadığını düşünmektedir. Haberleşme sağlayıcı ayrıca, Kurumumuz tarafından getirilmesi öngörülen yükümlülüklerin uygun ve orantılı tedbirler olduğunun gerekçeleri ile belirtilmediğini düşünmektedir.

Kuzey Kıbrıs Turkcell, özellikle Muhasebeyi Ayırma Yükümlülüğünün, haberleşme sağlayıcılar üzerine getirdiği ek külfetlerden bahsetmiş ve mobil haberleşme sağlayıcılar bakımından bu

yükümlülüğün yerine getirilmesi için gereken çabanın, yükümlülüğün sektör için öngördüğü nihai yarardan fazla olmasından ötürü yeniden sorgulanması gerekliliğini belirtmiştir.

Soru 8'e ilişkin BTHK'nın değerlendirmeleri

Kuzey Kıbrıs Turkcell'in ilgili soru altında yapılmış olan analiz ve tespitlere ilişkin yapmış olduğu itiraz incelenmiş ve yükümlülükler gözden geçirilmiştir. Daha önceki bölümlerde değinildiği gibi, mobil çağrı sonlandırma hizmetlerinin doğası gereği, bir haberleşme sağlayıcısı, kendi şebekesinde sonlanacak olan çağrılar üzerinde tekel gücüne sahiptir. Bu açıdan şebekeler arası çağrılarının tamamlanabilmesi ancak diğer haberleşme sağlayıcısından temin edilecek sonlandırma hizmetine bağlıdır. Haberleşme sağlayıcısının kendi şebekesinde sonlanacak çağrılar üzerinde sahip olduğu tekel gücü, çağrı sonlandırma hizmetini bu hizmeti toptan düzeyde temin eden diğer haberleşme sağlayıcıları açısından zorunlu unsur haline getirmektedir. Bu nedenle zorunlu unsur niteliğindeki hizmetlerin elektronik haberleşme hizmetlerinin rekabetçi bir ortamda ve kesintisiz bir şekilde sunulabilmesini teminen Erişim ve/veya Ara Bağlantı Sağlama Yükümlülüğüne ihtiyaç duyulmaktadır. Bu yükümlülük kapsamında sunulacak olan çağrı sonlandırma hizmetinin haberleşme sağlayıcıları arasında rekabete aykırı ayrımcılık yapılmadan şeffaf ve önceden belirlenmiş hüküm, şart ve ücretler üzerinden sunulması büyük önem arz etmektedir. Bu çerçevede anlaşma yapmayı önleyecek, geciktirecek veya haberleşme sağlayıcıları arasında rekabete aykırı ayrımcılık yapılmasını önlemeye yönelik olarak Ayrımcılık Yapmama, Şeffaflık ve Referans Arabağlantı Teklifi Hazırlama ve Yayımlama Yükümlülüğü ile Fiyat Kontrolü Yükümlülüğünün birlikte ele alınması gerekmektedir.

Bununla birlikte gerek ara bağlantının sağlıklı bir şekilde temin edilebilmesi gerekse gereksiz yatırımların azaltılmasını teminen Ortak Yerleşim Yükümlülüğüne ihtiyaç duyulmaktadır. Rekabet Kurulu'nun bu konu hakkında belirttiği *"bahse konu yatırımların pahalı yatırımlar olması nedeniyle bedavacılık sorunu yaratılmasının önlenmesi açısından piyasada mevcut teşebbüslerin yatırım ve diğer ilgili giderlerinin de dikkate alınarak ortak kullanımın fiyatlandırılabilmesine imkân tanınabileceği"* görüşüne cevaben, Tüzükte yer alan ve Ortak Yerleşim Yükümlülüğünün uygulandığı EPG'ye sahip haberleşme sağlayıcıların ortak kullanımın fiyatlandırılmasına imkân tanıyan ilgili maddelerine bakılması gerekmektedir. Buna göre, ilgili Tüzüğün 9'uncu maddesi altında yapılmış olan İkinci Cetveli kapsamında hazırlanacak olan "Referans Erişim Teklifinin" 6'nci maddesi *"Fiyat çizelgesi, erişim hizmetleri için fiyatları gösteren"* şeklinde nitelenmiştir. Ortak Yerleşim hizmetine ilişkin fiyatlandırma bu kapsamda belirlenecek olup, söz konusu hizmet bedeli, ortak yerleşim talebinde bulunan her haberleşme sağlayıcı için net maliyetleri ile ilişkili ve aynı şartlar temelinde olacaktır. İlgili Yasa altında konuya ilişkin hükümlere 36'ncı madde ve Beşinci Cetvel, Kısım (Ç) kapsamında yer verilmektedir.

Bu açıdan düşünüldüğünde ilgili Piyasa Analizi kapsamında mobil çağrı sonlandırma hizmetlerinin rekabetçi bir ortamda sunulabilmesini teminen söz konusu yükümlülüklerin bu çerçevede alınması uygun görünmektedir.

Öte yandan, Kuzey Kıbrıs Turkcell tarafından dile getirilen Muhasebenin Ayrılması Yükümlülüğü de tekrar gözden geçirilmiştir. Fiyat Kontrol Yükümlülüğü altında Kıyaslama Yöntemi tercih edildiğinden, Muhasebeyi Ayırma Yükümlülüğün haberleşme sağlayıcıya getireceği ek külfet de göz önünde bulundurularak, bu aşamada Muhasebeyi Ayırma Yükümlülüğüne ihtiyaç bulunmadığı değerlendirilmektedir. Bu kapsamda gelen görüşler ve yapılan değerlendirmeler neticesinde, Bölüm 6.6'nın nihai piyasa analizi dokümanından çıkarılmasına karar verilmiştir.

7. SONUÇ

Mobil çağrı sonlandırma pazarına ilişkin olarak yapılan analiz ve değerlendirmeler neticesinde, “Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler” Tüzüğü ve diğer ilgili elektronik haberleşme mevzuatı çerçevesinde;

Mobil şebekede hizmet sunan haberleşme sağlayıcılar olan Kuzey Kıbrıs Turkcell ve KKTC Telsim ile kendi abonelerine gelen çağrılara ilişkin sonlandırma hizmetini sunabilen diğer mobil haberleşme sağlayıcıların mobil çağrı sonlandırma pazarında EPG’ye sahip olduğu değerlendirilmektedir.

Bu çerçevede Kuzey Kıbrıs Turkcell ve KKTC Telsim’in;

1. Erişim ve/veya Ara bağlantı sağlama yükümlülüğüne,
2. Ayrımcılık yapmama yükümlülüğüne,
3. şeffaflık yükümlülüğüne,
4. Referans ara bağlantı teklifleri hazırlama ve yayımlama yükümlülüğüne,
5. Fiyat kontrolü ve maliyet muhasebesi yükümlülüğüne,
6. Muhasebeyi ayırma yükümlülüğüne,
7. Ortak yerleşim sağlama yükümlülüğüne

tabi olmaları kararlaştırılmıştır.

Mobil şebekede hizmet sunan haberleşme sağlayıcıların yanı sıra kendi abonelerine gelen çağrılara ilişkin sonlandırma hizmetini sunabilen diğer mobil haberleşme sağlayıcıların ise;

1. Erişim ve/veya Ara bağlantı sağlama yükümlülüğüne,
2. Ayrımcılık yapmama yükümlülüğüne,
3. şeffaflık yükümlülüğüne

tabi olmaları gerekmektedir.

KAMUOYU GÖRÜŞÜ SORULARI

Soru 1:

Mobil çağrı sonlandırma hizmetine ilişkin yapılmış olan tanıma ve hizmetin temel özelliklerine ilişkin değerlendirmelere katılıyor musunuz? Görüşünüzü gerekçeleriyle birlikte detaylı bir şekilde ifade ediniz.

Soru 2:

Genel anlamda, alternatif olabilecek perakende hizmetlerin kullanımının ilgili pazarda oldukça sınırlı düzeyde bir rekabetçi baskı unsuru oluşturmadığı görüşüne katılıyor musunuz? Görüşlerinizi gerekçeleri ile ifade ediniz.

Soru 3:

Toptan seviyede talep yönlü ikamenin olmadığı görüşüne katılıyor musunuz? Değerlendirmenizi gerekçeli biçimde açıklayınız.

Soru 4:

Kısa ve orta vadede oluşabilecek şartlar çerçevesinde mobil çağrı sonlandırma pazarında talep ve arz yönlü ikame imkânının bulunmadığı yönündeki değerlendirmelere katılıyor musunuz? Cevabınızı gerekçeli biçimde açıklayınız.

Soru 5:

Mobil çağrı sonlandırma hizmeti için ilgili coğrafi pazarın ülke genelinin tamamı olduğu görüşüne katılıyor musunuz? Cevabınızı gerekçeleriyle yazınız.

Soru 6:

Üçlü kriter testi ile ilgili değerlendirmelere katılıyor musunuz?

Soru 7:

Şebekesinde çağrı sonlanan her bir mobil haberleşme sağlayıcının mobil çağrı sonlandırma pazarında EPG'ye sahip olduğu değerlendirmesine katılıyor musunuz? Görüşlerinizi gerekçeleriyle birlikte ifade ediniz.

Soru 8:

Mobil çağrı sonlandırma pazarında etkin rekabetin sağlanması amacıyla belirtilen yükümlülüklerle ilişkin analiz ve tespitlere katılıyor musunuz? Cevabınızı gerekçelendirerek açıklayınız.

İletişim bilgileri;

Bilgi Teknolojileri ve Haberleşme Kurumu

**Adres: Osmanpaşa Caddesi,
Ferah Yağcıoğlu Apt. Kat 2 Daire 1
Köşklüçiftlik, Lefkoşa, K.K.T.C.**

Tel: +90 392 227 9611

Faks: +90 392 227 9635

E-mail: info@bthk.org